

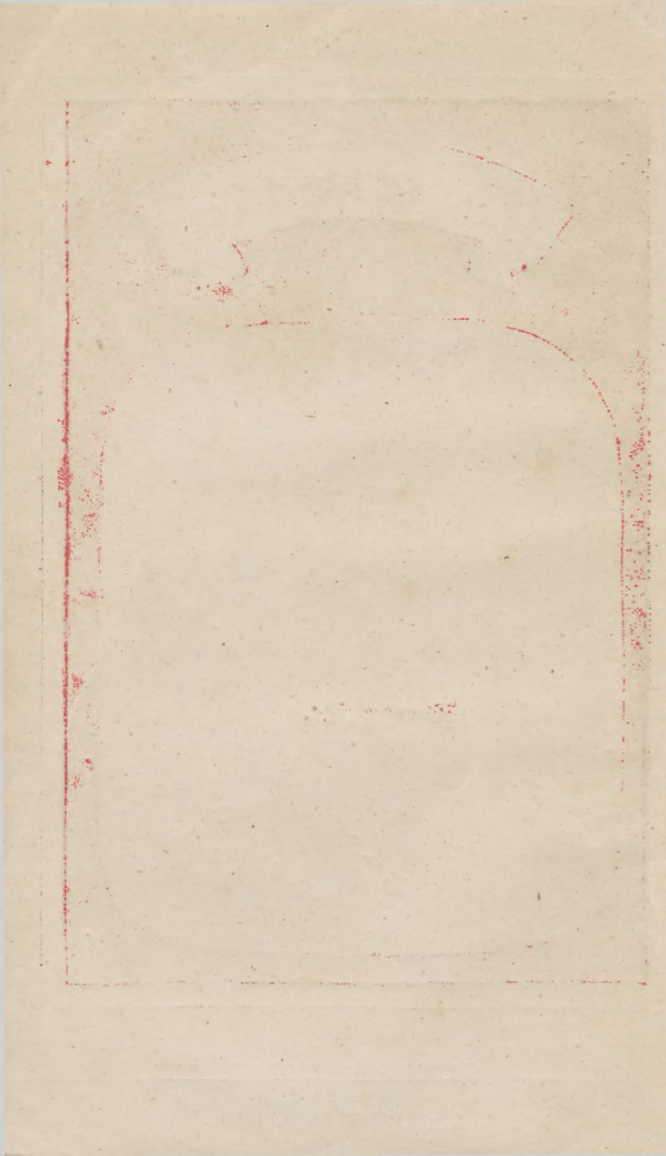
Kalevala.

Tartus.

Schnakenburgi trükk ja tulu.

Sind 20 kop.

Wäike Kalewala.

8 Pildiga.

Tutustuseks pununud

A. J. Eisen.

Tartus.

Schnakenburgi trükk ja kulu.

1883.

Jensuri poolest lubatud. — Tallinnas, 12. Webr. 1883.

Gessõna.

Kui ka Soome rahwas ilmalise waranduse poolest kehwa, on ta ometi ütlemata rikas waimulise waranduse poolest, rikkam kui mitmed kümned jõukad ja perekad rahwad. See Soome rahwa waimuline warandus ja rikkus on tema fuulus laululugu ehk eepos Kalewala, mida õpetatud mehed igal pool uuriwad ja maailma esimeste eeposte hulka tõstawad. Iseäranis tähtjas ja uurimise wäärt on aga Kalewala meile Gesslastele. Runna Gesti muinasjutud muinasaja fangelastest ja pooljumalatest peaaegu muud midagi alal ei ole hoidnud kui nimed, maalib Kalewala meile nende tööd ja teud täielikult silma ette. Kalewala Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen on täieste needsamad, mis Gesslaste Wanne-muine, Ilmarine, Vämmeküne? Kalewala täiendab seega Gesti mythologiat ja

teeb meie pooljumalate fujud alles õigeteks, elawateks fujudeks.

Ummu juba on Gesti rahwas muinas-
aja wägimeeste tegude poolest teadust saada
igatsenud, aga Soome keele wäline tund-
mine oli teel takistuseks eel. Mitmepoolse
soowimise peale oleme wiimaks Kalewala
käsile wõtnud ja tema laulud juttudeks punu-
nud. Wõnigi koht oleks täielikumat jutus-
tamist tarwitanud, aga raamatu ette mää-
ratud suurus ei lubanud seda. Üks ehk teine
näeks ehk hea meelega, et terve Kalewala
Gesti keelde ümber oleks pandud. Neile
peame ometi kostma, et nende ridade firju-
tajal seks aeg puudus, sest niisugune töö
tarwitaks aastaid. Kõigile neile, kes täie-
lise Kalewalaga endid tahaksiwad tutwus-
tada, soowime, et Kalewalat algufeeles lugema
ja uurima hakkaksiwad. Siis alles saawad
lugijad Kalewala kaunidusest õiget tulu.

Toimetaja.

Maaisma loomine.

Muiste elas õhus ilma tütar Ilmatar. Wiimaks läks elu tema meelest igawaks ainuüksi õhu sees olla ja neitsi lastis ennast õhust merelaenetele maha. Pea hakkas meri mühama; idast tõusis maru ja muutis laenete harjad walgeks wahuks. Maru kiiutas neitsit, laene mängis temaga ja tuul puhus tema käima peale. Nii kestis lugu seitsesada aastat. Siis tuli kaugele üks part ja otsis enesele pesapaika. Lendas ida, lendas lääne, lendas lõune, lendas põhja poole: ei kusagil nii piisukest lapikestki, kus enesele pesa oleks wõinud teha. Pikkamisi lennates mõtles lind: Teen tuulde oma tua, lainetele asupaiga: tuul rikub mu tua, laene wiib mu asupaiga!

Ümber waadates puutus lõpetas linnule merepinnalt Ilmatare põlw filma. Põlwe heinamättaks pidades laskis ta selle peale maha, tegi pesa ja munes sinna kuus kuld- muna ja seitsmenda raudmuna. Haudus päewa, haudus teise, haudus tüki kolmatti, kui ilma ilus tütar põlwe tundis kangeste palawaks minewat. Kartes, et põlwed põle- wad ja sooned sulawad, raputas ta tuge- waste põlwe ja liikmeid, nii et munad teine teist wasta katti läksiwad ja meresse wee- resiwad.

Sellegi pärast ei läinud munad hukka. Muna alumisest poolest sündis maa ja muna pealmisest poolest kõrge taewa kaar. Muna rebu ülemine pool muutus päikeseks paistma ja muna walge ülemine pool kuus kumama. Muist osadest saiwad tähed taewas ja pil- wed õhus.

Üheksa aastat wiibis peale selle Ilma- tar weel ühte wiisi merel. Kümnen dal suil tõstis ta pea merest ülesse. Kuhu ta käe nüüd käänas, sinna sündisiwad kohe neemed: kuhu külje käänas, sinna sündisiwad filedad rannad; kuhu pea pööris, sinna sündisiwad laiad lahed. Kus jalg põhja juhtus, sinna asus kala haud; kus jalg maa poole pööris, sinna kaswasiwad kõlbawad kalakohad. Se-

liti merel ujudes lõi ta ringud ja kaljud meresse.

Kõik kohad olivad juba loodud; üksnes Väinämöist ei olnud veel sündinud. Kolm-kümmend suid ja talwet rändas ta veel emaihus. Temal läks aeg igawaks. Palus päikest, tuud ja taewatahti, et need teda tirtsast kambrist peastaksiwad. Ei tulnud appi päike ega tuu ega täht. Ise awas wiimaks ukse ja langes siis wette.

Kahetja aastat elas Väinämöinen sell wiisil merel, kunni nimeta neemel finni pidas, et päikest waadata ja tähti tunnistada. Mõnda aastat asus ta puuta ja põõsata paigal. Mõteldes, kudas maa kasu wõiks saada, kutsus ta Pellerwoise*) ja käs kis teda maa peale seemet külwata. Warsti hakkas Pellerwoinen ametisse. Männad külwas mägedele, kuused küngastele, kamariku nõmmedele, rohkeste rohtu orgudesse. Päewapoolsed paigad walis kaskedele, ferge mulla leppadele, pehme pinna pajudele, märja maa tomingatele, wiletsa wälja kadakatele, jõe kaldad tammedele. Kus iganes paika leidis, sinna puude ja põõsaste seemet heitis.

*) Pellerwoinen = põldude, puude, kaskwude j n. e. jumal.

Mõne aja pärast läks Väinämöinen vaatama, kuidas Pellerwoise seeme sigines. Nägi puud uhkeste kaswawat, wõsud wapraste wõrsuwat; üksnes tamm oli tõusmata. Dotas nädala, aga ei paremat palka. Tamme wõrsusid otsides puutus talle neli neidu silma, kes heinu niidul niitsiwad, kofku riisusiwad ja saadu paniwad. Kui hiljem heinad ära põletati, külwati tamme tõrud tuha sisse. Et läinud kuigi kaua aega mööda, kui tugew tamm oma offe laiale lautas ja oma latwa taewa poole tõstis: pidas pilwed kinni, ei lastnud päikest paista ega kuud kumada.

Wäinämöinen jäi seda tähele pannes mõttesse. Nii lugu ei läinud: puu pidi maha raiutama. Igaw on inimese elu ja paha kala põli, kui päike ei paista ega kuu kuma, mõtles ta. Aga inimeste hulgas ei olnud kufagil niisugust meest, kes tamme oleks jaksanud maha raiuda.

Wäewalt jõudis Väinämöinen emalt abi paluda, kui merest mees wälja tõusis. Ei olnud suuri-suuri ega tilli-tilluke: oli aga mehe pöidla pikkune. Wastkübara kandis ta peas, wastkaapad jalas, wafel kirjatud kindad käes ja wastwöö wööl. Wööl rippus peale selle weel wastkirmes, kelle wars hädaste sõrme pikkune.

Meest nähes mõtles Väinämöinen: Mehe nägu tall küll, aga pöidla pikkus. Kui mõeras aga temale kuulutas, et ta tamme maha tulnud raiuma, lausub Väinämöinen: „Sialgi ei ole sinul seda jõudu, et sa selle suure puu mõiffid purustada, selle tugewa tamme maha raiuda!”

Beel oli sõna pooltehti Väinämöise suus, kui mees ennast moondas ja jätilaseks kasvaks, kelle pea pilvedesse ulatas. Habe rippus ees põlvede peal ja juuksed taga kannuni. Silmad olivad sülla ja puusad kahe sülla kaugusel. Võttis siis kirwe ja hakkas ihuma. See oli nüüd nii suur, et kuus kõwasit ja seitse tahku tarwitas. Kolme sammuga astus jätilane tamme juurele. Andis hoobi, andis teise, andis korra kolmatki: jädemid kargas kirwest ja tuld tammeest. Kolmanda hoobi järele langes tamm praginal maha. Kes enesele tamme oksa võttis, see igawest õnne sai: kes latwa leidis: sai teadjaks ja targaks; kes lehti enesele korjas, sai rohket rõõmu. Eeastud, mis meresse langesiwad, paisusiwad laewadeks. Tuul wiis muist laastusid Pohjolasse*), kus nõiad neist nooli tegiwad.

*) Pohjola = põhja maa, maa põhja pool Soome maad.

Kui nüüd tamm maha raiutud, wõis
päike jälle paista, kuu kumada, pilwed pur-
jutada. Kauniste mühasiwad metsad; lin-
nud lendasiwad puude otsas; marjad kas-
wasiwad murul, lilled lehkasiwad nurmedel.
Ükshi odrad ei tahtnud orasele tõusta.

Wäinämöinen wöttis odra iwad ja läks
külwama. Korraga aga kuulis tiha si
laulwat: „Ei kaswa muidu odrad ega kae-

rad, kui ei metsa raiuta, pinda tulel põletada ega põldu walmistada." Wäinämöinen las-
kis enesele nüüd terawa kirwe teha, raius
puud ja raius põõsad, kase aga jättis kas-
wama. Kottas tuli lennates ja küsis, miks
kask üksi kasvama jäetud. Wäinämöinen
ütles sellepärast jätnud olevat, et linnud
seal wõiksid puhata. Tänu palgaks lõi
kottas tuld. Tuli tuli ja põletas raiendi
tuhaks. Tuha sisse külwas Wäinämöinen
odra iwed kasvama ja palus Ukult häid
ilmu ja õnnistust. Ja nüüd kaswasid
odrad kuue tahaliseks ja kõrred kolme sõl-
miliseks, nii et rõõm näha.

Joukahainen.

Wana Wäinämöinen elas nüüd Wäi-
nölä*) wäljadel ja Kalewala**) küngastel
rõõmust ja rahulist elu. Laulis seal oma lõbu-
said lugusid ja oma taewalikku tarkust; lau-
lis päewast päewa ja ööst ööni; laulis kõigi

*) Wäinämöise asupait.

**) Kalewa soo asupait.

asjade sünnist ja olemisest. Kaugele ulatas sõnum Väinämöise laulust ja tarkusest: ulatas lõune laanedele ja Pohjola pimedatele piiridele.

Pohjolas elas noor Taplane Soukahainen. Korra külas käies kuulis ta, et Kalewalas Väinämöinen palju paremini laulda ja ilusamaid lugusid luuletada kui tema. See sõnum pahandas teda. Sammus sedamaid ema juurde ja avaldas, temal olla nõuu Väinölässe minna ja Väinämöisega võidu laulda. Küll teelsiwad teda isa, ema ja ütleksiwad, et ta käsi pahaste võiks käia, aga Soukahainen ei hoolinud sest midagi. Rafendas tulise ruuna ree ette, istus ree peale, tõmmas piitsa peusse ja kihutas edasi.

Sõitis päewa, sõitis teise. Kolmandal päeval peasis juba Väinöla wäljadele.

Wana Väinämöinen oli parajalt teel, kui noor Soukahainen temale tuisates wasta tormas. Mis fargas aisa külge, room rooma taha ja look looga wasta.

Mõlemad jäiwad seisma. „Mis mees sina oled, et nii lollilt minu wasta tuled?“ küsis wana Väinämöinen: „Oled mu looga murdnud ja mu ree purustanud.“

„Olen noor Soukahainen,“ kostis Laplane toredalt, „aga ütle sina ise, mis mees sina oled ja mida kurja sugu?“

„Oled sina noor Soukahainen,“ vastas Wäinämöinen wagusalt, „siis hoia tee pealt kõrwa, sest sina oled minust noorem!“

„Siin ei ole lugu mehe noorusest ega wanadusest,“ sõnus Soukahainen. „Kes teisest targem, see jäägu tee peale ja teine mingi kõrwa. Oled sina wana Wäinämöinen, siis laulgem wõidu ja lõpetagem nii oma tüli.“

„Ei mina palju oska,“ ütles Wäinämöinen pilgates. „Olen oma elu ükssikul kohal elanud ja kodustes kaasikutest üksi kägu kuulnud kukkumat. Aga ütle mulle, pai poisike, mida sina enam tead kui teised.“

„Tean paljugi asju!“ hooples noor Soukahainen Wäinämöist ärritades. „Katuses on kõrsten ja ahju ees kolle. Haugid kuduwad külma käes; kartusel ujub ahwen sügisel sügawas, kui aga kudub mere rannas. Ei ole sest sulle veel küll, siis kuule: Pohjolas põtradega künnetakse, lõune pool hoostega, Taga-Lapu maal hirwedega. Kolm kotske on, kell weed wahutades woolawad:

Kaatrakost Karjalas, Hälläpüörä Hämees ja Vuoksen Imatras."

"See pole muud kui naeste ja laste tarkus," lausus Väinämöinen. "Mees peab rohkem teadma. Jutušta mulle asjade sündi ja nende olemist."

"Tunnen tihase sündi," jutustas Soukahainen, "ja tean, et ta lind on. Kala wees on kiiß. Mägedest woolas wesi, kõrgeß taewast kukus tuli, roostest sündis raud ja wass tuli kaljust. Wesi on kõige wanem wõie ja kosewaht kõige esimene arstirohi; kõige wanem arst on aga looja ise. Maa on sündinud märjaist mätästest; paju puudest esimene; männad esimesed majad, paed esimesed pajad!"

"Kas ja weel tead kõnelda wõi on su lobisemine lõpenud?" küsis Väinämöinen.

"Küll tean wähä weel kõnelda sest ajast, kui ma merd kaewasin ja mägesid sünnitasin," waletas Soukahainen. "Olen tõstnud taewa lage ja kuule, päikesele ja tähtedele teed juhatanud."

"Sina waleliß!" wihastas Väinämöinen. "Ei ole sind iialgi nähtud, kui mered ja mäed ja taewad sündisiwad."

"Kui ma sinuga tarkuses wõitu ei saa, sina laia suuga lauliß," lausus Soukahainen,

„fiis pole sest wiga. Minul on mehine mõõk; tule, katsume mõõgaga jõudu!”

„Siisuguse wiletsaga ei hakka ma iial wõitlema!” wastas Wäinämöinen.

Soukahainen aga tõmmas suu wiltu ja kiitles: „Kes ei julge mõõka wõtta ja wõidelda, seda tahan mina seaks laulda. Siisugused mehed saadan sõnniku hunnikule ja lauda nurka!”

Siisugune wastus wihasas wana Wäinämöist. Hakkas ise laulma. Ei laulnud laste laulu ega naesie naeru; habemega mehe laulu laulis. Järwed kõikusiwad, mäed wabisesiwad, kõwad kiwid kohmetasiwad, kaljud ühest kargasiwad. Laulis Soukahaise ree järwe hagadeks, piitsa randa pillirooks, hobuse koskewiks; laulis kuldse mõõga wälguks taewa, wibu wikerkaareks järwele, nooled kullideks ja koera kiwiks; laulis kübara pilwedeks, kindad järwe kannideks ja kirju wöö tähtedeks. Laulis Soukahaise enese kätest saadid maa sisse. Küll katjus mees jalgu tõsta, aga neil oliwad otsegu kiwid küljes. Ikka sügawamasse wajus ta.

Suures surma hirmus hakkas Soukahainen wiimaks paluma. „Oh sa wana Wäinämöinen, lase mind sest hirmu august wälja! Matksan sulle head hinda.”

„Mida siis mulle makjad, kui sind peastan?“ päris Väinämöinen.

„Kodu mull faks ilusat ambu,“ kostis Soukahainen. „Missugune sull meele järele, selle võid saada.“

„Neid on minul seina peal iga naela otsas enesel küll,“ ütles Väinämöinen ja laulis teda jahu veel sügavamasse.

„Kodu mull faks ilusat wenet!“ pakkus Soukahainen. „Saad, kumba tahad.“

„Enesel wenesid kõik lähed täis!“ tähendas Väinämöinen ja laulis edasi.

„Kodu mulle kaks tulist tätku!“ palus Soukahainen. „Wali, kumbat soovid.“

„Enesel täkk igal sõimel seismas!“ vastas Väinämöinen edasi lauldes.

„Kingin kübara kulda, teise hõbedat!“ töutas Soukahainen.

„Enesel iga tuba täide!“ lausus Väinämöinen edasi lauldes.

„Annan kõik oma väljad ja põllud!“ hüüdis Soukahainen.

„Enesel põldusid pea igal sammul!“ kostis Väinämöinen edasi lauldes.

Tuba oli Soukahainen habemest saadik maa sisse wajunud; muld ja samblad tahtsiwad suhu tungida. Hirmus ja hädas õhtas ta: „Peasta mind, peasta mind, wana Väinämöinen! Annan oma õe Aino sulle mõrsjaks kuldtেকkijid kuduma ja meeleiba tegema.“

Selle lubamisega jäi Väinämöinen rahule. Istus kiwile ja tõstis uueste healt. Laulis Soukahaise soost, laulis hobuse kosest, laulis ree järwest, laulis piitsa merest välja.

Warandust kätte saades istus Soukahainen nukral meelel ja raskele südamele ree peale ja sõitis koju poole.

Kodu lastis Soukahainen pea norku ja walas palawaid pisaraid.

„Miks ja nutad, pojukene?“ ema te-
malt pärima.

„Küll on asja minul nutta!“ kurtis
Soukahainen. „Olen oma õe Aino Wäi-
nämõisele mõrsjaks lubanud!“

„Ära nuta, pojukene!“ hüüdis ema
käsji kofku lüües. „Ammu olen ju seda
igatsenud, Wäinämõist ikka oma wäime-
heks soorinud.“

Wenna tõutust kuuldes aga hakkas Ainogi
nutma. Nuttis päewa, nuttis teise, seisis
kurtes wärawas.

„Miks ja nutad, armas Aino!“ trööts-
tis ema. „On sull ju kuulus kofilane.
Saad mehise mehe majasse!“

„Küll pean nutma, armas ema!“ õh-
kas tütar. „Minu ilusad juuksed peawad
nüüd warjul ja peidus kaswama. Nutan
päewa paistet ja kuu kuma ja kodust kema-
dust, mida kõik maha pean jätma.“

„Ära nuta, rumal laps!“ waigistas
ema. „Mujal paistab päike ja kumab kuu
niisama nagu isa kodu. Marju on küllalt
mägedel; wõid neid edaspidi sealt ise nop-
pida, mitte aga igaweste isa põllult ega
wenna wäljalt!“

Mõne aja pärast läks Uino metsa wihtu tegema. Tegid ühe isale, teise emale, kolmandama wennale. Koju poole sammudes tuli forraga neitsil wana Wäinämöinen wasta. Sell neitsi wäga meele järele. Katsus kohe kosja kaupa teha. Aga Uino ei pannud tema juttu tähele, kiskus risti rinna pealt, sõrmused sõrmest, helmed kaelast, wiiskas maha ja jooksis nuttes koju poole.

Ja westis tuas firwe wart, nägi tütar tulewat ja küsis:

„Miks sa nutad, tütrekene?“

„Miks ei peaks ma nutma, isake,“ õhkas Uino, „kui olen ristist ilma jäänud!“

Ja wend wärawas küsis: „Miks sa nutad, õkene?“

„Miks ei peaks ma nutma, wennakene,“ õhkas Uino, „kui olen sõrmusest ilma jäänud.“

Läwel istus õde ja päris: „Miks sa nutad, õkene?“

„Miks ei peaks ma nutma,“ õhkas Uino, „kui olen helmetest ilma jäänud.“

Emale kes aida ukse suus istus, kõneles Uino oma lugu.

„Ära nuta, kallid tütar!“ trööstis ema. „Söö aasta wõid teine sealihja ja kolmas koort, küll sa siis kauniks kaswad. Mine

mäele aita: seal on first firstu kõrwas. Uwa kõige parem first, siis leiad kuus kuld-
wööd ja seitse sinihamet; need on Kuutare
kudutud ja Päiwätäre *) ömmeldud. Enne
noore neiu põlwes käisin korra metšas mar-
jul. Seal kuulsin õhtu metša ääres kuu
tütre kudumat ja päewa tütre kedawat.
Astusin nende juurde ja palusin neilt andeid.
Kulda andis Kuutar, hõbedat Päiwätär.
Kandsin kingitud ehteid päewa, kandsin teise,
kolmandal aga korjasin kõik koku ja
panin firstu warjule, kus nad täna päe-
wani weel seisawad. Mine nüüd aita, pane
lõuendine särk selga, siidisukad jalga, siidiwöö
wööle; seu juuksed siidipaeltega palmikusse,
helmed kaela ja pista sõrmused sõrme. Tule
siis tuppä tagasi sugulastele rõõmuks ja
auuks.

Uino ei hoolinud ema jutust midagi,
waid läks õue kurtma ja kaebama. Nuttis
päewa, nuttis teise, sammus siis mäele
aita, awas firstu kaane, wõttis kõige kau-
nimad ehted wälja ja pani selga. Astus
edasi päewa, astus teise, üle niidu ja nurme,
läbi soo ja metša. Kolmanda päewa
õhtul jõudis mühawa mere äärde. Istus

*) Kuutar = kuu tütar, Päiwätär = päewa tütar.

kiwile, nuttis õhtu, nuttis öö. Nägi teisel hommikul enese ees neeme ja neeme juures kolm neitsit ujumas. Tahtis sinna neljandaks minna. Võttis riided seljast, pani helmed ja sõrmused liiwa peale ja sammus wette. Gemalt paistis firju kuldne kiwi. Ujus kiwi poole. Kui aga kiwile puhkama istus, wajus kiwi põhja ja Alino kiwiga ühes. Wajudes hüüdis weel:

„Ära iial, isakene, püüa kalu sellest lahest! Ära iial, emakene, siit wii enesel leiwawett! Ära iial, wennakene, jooda hobust sellelt rannalt! Ära iial, õekene, selle weega pese filmi! Wesi siin on minu weri; kalad siin on minu liha!“

Nõnda upus õnnetu neiu. Kes wiib nüüd koju surma sõnumid? Kas karu? Ei karu wõi: kargaks teel lehmakarja. — Kas hunt? Ripuks lammakarja. — Kas rebane? Lippaks hanekarja. — Kes siis? Kas jänes? Jänes hea käskjalg.

Duhatnelja jooksis kiffkõrw Alino kodu poole kurnastust kuulutama. Seisatas sauna läwel. Saun tüdrukuid täis, kes jänest nähes hüüdsiwad:

„Selle pungfilma feedame pea õhturoaks peremehele, hommiku ootaks pere-naesele.“

„Ei ole tulnud keedu pärast jüia!“
jutustas jänäs. „Olen tulnud kuulutama
Mino surma. Neitsi on libisenud laenetesse
kaasaks kaladele!“

Ena nuttis nõnda kangeSte, et pisara-
test kolm laia jõge sündisivad, igasse jõkke
kolm tulist koske, igasse koske kolm kõwa
kalju, iga kalju peale kolm kaunist kaste,
iga kase otsa kolm kuldägu. Üks ägu
kukkus: „Armud! armud!“ teine: „peid! peid!“
kolmas: „rõõmu! rõõmu!“

See, kes: „armud, armud!“ kukkus, kuk-
kus mere põhjas puhkawale armuta neitsile,
ja kukkus kolm kuud.

See, kes: „peid, peid!“ kukkus, kukkus
kuulmata jäetud peidule, ja kukkus kuus kuud.

Aga see, kes: „rõõmu, rõõmu!“ kukkus,
kukkus rõõmuta emale, ja kukkus kõige eluaja.

Pohjola neiu.

Neutral meelel kõndis Wäinämöinen,
kelle kaunid lootused tühja läinud, pärast
Mino surma. Ei teadnud, mida teha, ehk
kudas elada, et endine rõõm jälle tagasi
tuleks. Kurtes ja kaebates jõudis ta ema
haua lähedale, kes ahastust kuuldes ärkas

ja nõuu andis naist wõtta, kui poeg tahab, et endised lõbusad tunnid jälle tagasi tulewad. Põhjamaale pidada poeg minema; seal olla kahe wõrra ilusamad ja wiie, kuue wõrra tublimad tüdrukud kui kodumaal. Meist tulla temal üks enesele kosida.

Sedamaid wõttis Wäinämöinen oma linalaka täku, istus selga ja kihutas tuhat nelja Pohjola poole. Hobune jooksis ja tee lühenes, kodu kadus ja siht lähenes. Pea jõudis ju mere rannale ja tolmas laenete harjal ilma täku kapju kahtmata edasi.

Wäinämöise wana wihamees Soukahainen ootas ammu juba parajat aega, kudas seda kätte maksta, et Wäinämöinen teda korra elusalt maapõhja matta tahtnud. Tema muretses enesele wägewaambu ja mau kihwtiga wõietud nooled, et need Wäinämöist ilma armuta surmaksiwad. Ühel päewal mere ääres olles nägi ta korraga Wäinämöise merd mööda Pohjola poole ratsutawat. Kohe tõmmas ta wibu winna ja katsus lasta. Oma küsimise peale emale oma ettemõtet awaldades, keelis ema teda kõwaste Wäinämöist surmamast. Sündida see, siis kaduda kõik rõõm ja laul maa pealt.

Peaegu tahtis noor Soukahainen ema keeldu kuulda; üks käsi hoidis juba wibu

tagasi, teine aga tihutas lastma. Viimaks sai kurjus ometi wõidu. „Kadugu rööm ja kadugu laul maa pealt!“ ütles Soukahainen, tõmmas wibu winna ja lastis. Aga kõrgelt üle pea lendas nool Wäinämöisest mööda ja pillutas üksnes pilwi laiale. Esimesest nurja läinud katsest hoolimata lastis Soukahainen teist korda. Nool lendas liig madalasse ja tungis sügawasse maa sisse, nagu kipuks ta allailma. Kolmas nool õnnistas paremini. See trehwas täku labaluusse, nii et Wäinämöinen seljast maha laeneteesse langes.

Maru tõusis ja ajas Wäinämöise maast faugele mere seljale. Kahetja päewa ja ööd ujus Wäinämöinen laenete harjal. Ses oli wesi ja taga selge taewas. Maad ei paistnud kusagilt. Viimaks üheksamal päewal hakkas Wäinämöinen oma häda kaebama. Kui parajalt kaebas, tuli suur kottas Lapu maalt. See ei olnud just suuri-suuri ega tilli-tilluke: üks tiim puutus wasta wett, teine wasta taewast. Kottas filmas Wäinämöist ja küsis, mida ta laenete harjal teha.

Wäinämöinen jutustas temale oma haledat juhtumist ja rasket häda.

„Ära enam kurda,“ kostis kottas. „Tstu minu selga; küll ma sinu sinna wiin, kuhu sinu süda himustab.“

Wäinämöinen täitis rõõmuga kotta kasku. Mööda tuule teed kandis kottas ta Pohjola randa, laskis seal seljast maha ja lendas ise ära. Seal nuttis ja soigus Wäinämöinen kolm ööd ja kolm päewa: ei näinud inimest ega teadnud teed, kust koju tagasi oleks wõinud minna.

Neljandamal hommikul kostis wiimaks Wäinämöise nutt Pohjola perenaese Louhe kõrwu. Wärawas nuttu kuulates sõnus ta iseeneses: „Nii ei nuta iial lapsed ega äga kunagi naesed; nii nutawad üksnes habemega mehed.“ Warsti lükkas wene wette, wõttis aerud kätte ja sõudis sinna poole, kust nuttu kuulis. Pea leidis Wäinämöise pöösaste wahel maas ägawat.

„Oh sind rumalat wanameest!“ lausis Louhi. „Sina oled wõerale maale sattunud.“

„Seda tean ma isegi, et aiwa tundmata maal olen,“ wastas Wäinämöinen pead püsti tõstes.

„Tahaksin hea meelega teada, mis mees ja oled?“ küsis Louhi.

„Küll mind enne nimetadi ja waadati,“ kostis Wäinämöinen. „Olin rõõmustaja

õhtul, laulid Wäinölä väljadel, Kalewala künngastel. Si ma tunne ennast oma häda sees isegi enam õieti ära!"

"Tule, astu uutele radadele ja jutusta oma juhtumisi!" ütles Louhi.

Louhi kutsus Wäinämöise nüüd wenesse ja sõudis Pohjola talusse. Siin sõotis ja jootis, kuimatas ja soojendas teda, nii et Wäinämöise merel saadud haawad pea paranefiwad. Aga rõõmust meelt ei tulnud Wäinämöisel ometi weel tagasi. Louhi trööstis teda ja päris tema kurtmise põhjust.

"Oleksin ma endisel elukohal!" wastas Wäinämöinen õhates. "Miks olen ma wõeraile radadele tulnud. Siin on, nagu lõõks mind iga oks, haawaks mind iga puu! Üksnes tuul on minu tuttav ja päike minu sõber!"

"Ära nuta Wäinämöinen!" trööstis Louhi. "Siin on sinul hea olla ja lõbus aega wiita."

"Parem on omal soolwett wiisu alt jua kui wõeral maal mett kuldkaufist!"

"Mis sa maksad mulle, kui ma su koju tagasi wiin?" küsis Louhi.

"Kübara kulda ja teise hõbedat," pakkus Wäinämöinen.

"Kuld on nagu laste lill ja hõbe nagu hooste kuljused", kostis Louhi. "Teed ja mulle aga sammo luige sulle otjast, ahtralehma piimatilgast, ühest odra iwast ja ühest emalamba willatutist, siis wiin sinu koju ja annan pealegi oma tütre sulle naeseks."

"Ei oska mina sampot taguda," wabandas Wäinämöinen. "Saadad mind aga koju, läkitan sepa Ilmarise, et tema sulle sammo taub ja sinu tütre enesele saab. Tema on taewa nii targu tagunud, et keegi wafara jälge ega pihtide pidet ei näe."

Selle peale rafendas Louhi hobuse ree ette, käskis Wäinämöise ree peale minna ja ütles: „Ära pead enne püsti tõsta kui hobune wäfib ehk õhtu jõuab. Tõstad ja pea püsti, siis juhtub sulle wististe õnnestust!“ Louhe manitsuse järele andis Wäinämöinen hobusele ohja ja sõitis nobedaste pimedast Pohjolaft koju poole.

Pohjola imeilus neitsi istus parajalt walgetes, hiilgawates riietes taewa kaarel ja kudus kuldfangast kuldpooliga. Wäinämöisel, kes teed mööda rahulikult edasi sõitis, kostis pooli pöörin äkiste kõrwu. Tõstis pea püsti, waatas taewa poole ülesse: nägi

neitsi taewa kaarel istuwat ja kuldfangast
höbelõngadega kuduwat.

Warsti pidas Wäinämöinen hobuse
finni ja ütles neitsile: „Tule, neitsi, ree
peale ja istu minu kõrwa!”

„Mida pean mina ree peal tegema?”
küsis neitsi.

„Pead mulle mõrsjaks tulema,“ vastas Väinämöinen. „Pead minul meeleika küpsetama, õlu valmistama, laua ääres laulma ja aina all ilutsema Väinölä wainudel ja Kalewala mõisades.“

„Eila õhtu kuulsin räasta laulwat. Tema laulis tütarde meelest ja minijate meelest. Mina temalt küsima: kudas parem elada: tüdrukuna isa juures või naesena mehe juures. Lünd mulle lausus:“

„Walge on suwine päew,
Neitsi elu walgem weel;
Wilu on rauda pakasesja,
Wilum weel on minija priius.
Nii on neitsi taadi talus
Nagu marja hüwal maalla;
Nii on minija mehe majas
Nagu koera ahelasja;
Harwa antaks orjal armu,
Naesele ei iialgi!“

„Tühipaljas on lindude laul,“ jõnu Väinämöinen. „Lapsjeks jääb tüdruk kodu alati, aga naesena auustatakse teda wast dieti. Tule mulle, neitsi, mõrsjaks! Ei ole mina mees põlata; wähä on, kes minu wasta saawad.“

„Siis mina sind meheks peaksin,“ tähendas neitsi, „kui sa ilma terata nuaga karwa

pittuti pooleks lõhufsid ja muna sõlme weafsid."

Baewalt kuulis Wäinämöinen neiu nõudmist, kui ta soovid täitis ja teda uueste palus enese kõrwa saani tulla.

Uga neitsi kawal nõudis weel, et Wäinämöinen kiwi kooriks ja jääst witsa rainks, ilma et ühtegi kildu küljest fargaks. Needki tööd toimetas Wäinämöinen ja uuendas siis palga pärimist.

Siiski ei olnud neitsi weel rahul. „Üksnes sellele mina lähäksin," ütles ta, „kes minu wärtna kildudest wene teeks ja wette wiiks ilma käega külge hakamata ja põlwega tõukamata."

„Kedagi ei ole terwes maailmas, kes minu wiisi wene walmistaks," wastas Wäinämöinen, wöttis wärtna tüki ja hakkas tööle. Tegi päewa, tegi teise, tegi tüki kolmatki, kui korraga paha waim Hiisi firwest tugewaste tõukas, et firwes wasta kiwi fargas ja kiwilt tagasi Wäinämöise põlwe. Werd hakkas haawast jõena woolama. Tark Wäinämöinen luges kõik sõnad ära, mida oskas, aga ei abi ühtigi. Küll fiskus joost ja kiwidelt samblaid, siiski weri finni ei jäänud. Suures walus oli Wäinämöisel wiimaks nutt waraks; ta istus

ree peale ja ruttas abi otsima. Tuli pea külasse, astus esimesesse talusse, aga seal ei olnud tarka. Sõitis teise, sama lugu. Viimaks kolmandamas talus leidis targa. Sammuks siis tupp. Kuldaštja kanti sisse were jauks. See oli pea ometi werd täis. „Mis mees sina oled?“ hüüdis seda nähes tark. „Sinu werd on seitse wene täit põlwest maha jooksnud! Küll ma sind parandaksin, kui minul meelde tuleks, kudas raud on sündinud.“

„Pole wiga, mina tunnen raua sündi wäga hästi,“ ütles Wäinämöinen ja hakkas sest laulma. Ta laulis, kudas ilm on kõige ema, mis maailmas, ja kudas ilma wendadest west kõige wanem, tuli keskmine ja raud kõige noorem. Uku lahutas wee ilmast ja mannermaa weest, aga raud oli weel sündimata. Uku hõerus kaht kätt pahema põlwe peal ja sest sündis kolm neidu. Need neiud kõndiswad korra mööda pilwe ääri ja lüpsiswad maale oma piima. Wanem lüpsis musta piima, ja sest sündis pehme raud; teine walget, ja sest sündis teras; kolmas punast, ja sest sündis habras raud. Tuli tahtis aga rauale liiga teha. Raud põgenes sellepärast kõige suurematesse soodesse warjule kase kase kännu wahale. —

Wähe ajal sündis Ilmarinen. Sündides oli temal wäsar käes ja pihid peas. Dõsi sündis ta süsimäel ja ehitas hommikul enesele soo äärde juba sepapaja. Raua roostet soos hundi ja karu jälgedes leides wiis ta rooste ääsi ette tulesse. Kolmekordse löötsa tõmmamise järele oli raud hoopis wedelaks saanud. Palus haledaste ennaft tule käest peasta. Ilmarinen lubas, kui raud wadunud, et oma peremehele ilalgi wiga ei tee. Raud wandus. Ilmarinen wõttis ta tulest wälja ja tagus kõigesugusteks tarwiriistadeks. Hiljem unustas raud aga wande ära ja tegi oma peremehele kurja.

Kui tarf nii raua sündi teada saanud, luges ta raua sõnad ära ja weri jäi pea finni. Põlwe wägewa wõidega wõidmise järele paranes Wäinämöise haaw õige ruttu ja Wäinämöinen ise oli oma meelest terwein ja wirgem kui enne. Pani hobuse siis rakkesse, istus ree peale ja ruttas koju poole. Esimene töö oli nüüd Ilmarinest Pohjolasse jaata sampot taguma ja Pohjola neitsit kosima.

Ilmarinen Pohjolas.

Koju jõudes kihutas Wäinämöinen otsekohe Ilmarinese juurde. Teel tuli talle laulu

tuju peale. Laulis kuldofstega kuuse tee
äärde kaswama. Kuuse latwa, mis pilwe-
desse ulatas, laulis kuu kumama ja oks-
tesse tähed särama. Sõitis siis pahal meelel
jälle edasi, sest et iseenese peastmiseks Ilma-
rise lubanud pimedasse Pohjolaesse läkitada.

Pea kuulis Wäinämöinen sepapajast
wasara walju tagumist. Pectas hobuse
finni ja sammus sepapatta.

„Dhoo wana Wäinämöinen!“ hüüdis
Ilmarinen. „Näeb sind hulga aja pärast
jälle. Kus sa kõige selle aja oled wiibinud?“

„Pimedas Pohjolas!“ wastas Wäinä-
möinen.

„Mida uudist sa siis kõneled oma pit-
kast teekonnast?“ päris Ilmarinen.

„Küll mul on palju jutustada,“ puhus
Wäinämöinen. „Pohjolas on märka nägus
neiu, keda pool põhjamaad kiidab. Peast
tall hiilgab kuuwalgus, rindadelt päikese
paiste, seljast tähtede läige. Ilmarinen,
sina osaw sepp, kui sammo taud, saad neitsi
palgaks enesele. Mine ometi tema ilu
imestlema!“

„Dhoo wana Wäinämöinen!“ lausus
Ilmarinen. „Oled mind lubanud Pohjolaesse,
et iseennast peasta! Ei ma elu sees iial
Pohjolaesse lähä.“

Heaga ei olnud midagi teha, seda nägi Väinämöinen. Katsus kavalust.

„Olen weel suurema ime näinud,“ rääkis laulif. „Tee ääres kasvab kuldokstega kuusk; latw ulatab pilvedesse; latwas kumab kuu ja okstes säravad tähed!“

„Ei usu, kui oma filmadega pole näinud!“ sõnus Ilmarinen.

„Lähme vaatama, kas ma waletan!“ vastas Väinämöinen.

Läksivad. Tee ääres kuldokstega kuusk. Kuu latwas, tähed okstes.

„Koni ülesse,“ ütles Väinämöinen. „Too kuu latwast ja tähed okstest maha!“

Ilmarinen ronis. Sedamaid laskis Väinämöinen laulud lahti. Laulis tormawa tuulispasa sinna ja ütles sellele: „Võta mees oma wenesse ja wii pimedasse Pohjolasse!“

Ta kohe lendas Ilmarinen kuu ja päikese wahelt õhku mööda tuulispasas edasi, kunni Pohjola õue jõudis.

Pouhi seisis parajalt õues. „Mis mees sina oled?“ küsis ta Ilmarist nähes. „Tuled siia tuule tiimul, ilma et koergi oleks kuulnud. Kas sa seppa Ilmarist ei tunne? Dotame teda ammugi siia?“

„See mina ise just olen!“ kostis Ilmarinen.

Seda kuuldes jooksis Pohjola perenaene tupp ja ütles tütrele: „Vane kõige paremad riided selga ja kõige ilusamad ehted ümber. Ilmarinen on ilmunud meie sam-pot taguma.“

Neiu jooksis ema käsku täitma. Tuli varsti aidast tagasi: kuld rippus rinnal, hõbe hiilgas peas. Senni wiis perenaene Ilmarise tupp, söötis, jootis teda ja ütles siis: „Kui sa mulle sammo ostad taguda, siis annan oma tütre sulle selle eest palgaks.“

„Küll oskan,“ nimetas Ilmarinen. „Olen taewagi tagunud, ilma et wafara jälge ehk pihtide pidet näha!“

Sammus sam-pot taguma. Aga ei kusa-gil sepapada, ei wafarat ega alasit. Sest ei ometi Ilmarinen hoolinud. Otsis päewa, otsis teise, leidis kolmandal päewal paraja kiwihunniku. Tegi tule ülesse, pani ained ahju ja sundis talu orjad lõotja tõmmama. Tõmmasiwad lõotja kolm päewa nõnda fangeste, et kiwid kandadele kaswasiwad. Esimesel päewal waatas Ilmarinen, mis wafara all walminud. Nägi kuu karwa kuldse ambu, hõbeotsadega ja wafwarrega.

Ambul kena nägu, aga paha tegu: päris
iga päewaks pea, pühapäewaks koguni kaks.
Wiskas ambu sellepärast tulesse ja kääsis
löötsa edasi tõmmata.

Teisel päewal waadates leidis Ilma-
rinen kuldse wene. Sellgi pahad teud:
tahtis asjata sõtta minna. Murdis karki
ja wiskas tulesse. Kolmandal päewal tuli
lehm tulest: kuldjarwed peas ja hõbetähed

otja ees. Sellgi pahad teud: magas alati metsas ja pillus piima maha. Purustas lehma ja pistis tulesse. Neljandal päewal fuldne ader, aga see kündis wõerad wäljad ja nägusad nurmed. Tällegi tulesse.

Nüüd kutsus Ilmarinen ilma tuuled lõotsuma. Kolm päewa ja kolm ööd tuis- kas tuld aknast ja sädemid uksest ja suits tõusis pilwedesse. Siis nägi sammo wal- miwat. Sasis pihvide wahale ja tagus teda wägewa wasaraga weel hoolsaate, nii et sampo ühe külje peal jahu, teise peal soola ja kolmanda peal raha jahwatas. Katteks tagus kauni kaane.

Suur oli Pohjola perenaese rõõm sammo pärast. Et keegi kallist warandust kätte ei saaks, wiis Louhi sammo Pohjola kalju- mäesse üheksa sülda sügawasse üheksa lukku taha.

Nüüd palus Ilmarinen Pohjola neit- sit enesele mõrsjaks, nagu enne lubatud. Aga naeratades ütles neiu:

„Kes siis tulewa aasta siin tägu kuf- kuma ja lindusid laulma paneb, kui mina mujale lähaksin? Kauksiwad kõik käud ja lendaaksiwad linnud siit küngastelt. Neist töödest ei pease mina iialgi!“

Pea norus istus jelle peale Ilmarinen ja mõtles, kudas pimedast Pohjola-st, kus teda nõnda petetud, koju peaseks. Sõi ja jõi weel Pohjola peres, sai wene ja purju-tas siis koju poole, kuhu kolme päewa pärast jõudis. Seal kõneles Wäinämöisele, et sammo walmis teinud.

Lemminkäinen.

Mere rannal laia lahe ääres elas lõbus Lemminkäinen. Ei olnud ligidal ega kaugel tema sarnast ilusat meest. Kuhu iial läks, seal mõttsiwad naesterahwad teda suure rõõmuga wasta.

Mitte wäga kaugel Lemminkäise talust õitses õrn Saare õis Küllikil. Sgal pool räägiti neiu iludusest. Omalt ja wõeralt käis kosilasi Küllikil. Tuli päike, kuu ja täht igrames oma pojale kosima. Aga ei neiu mõtnud kedagi wasta. Tuliwad kosilased Wirustki ja Ingerist. Ei neilgi paremat palka.

Kõigest sest Lemminkäinen ei hoolinud, waid mõttis ise nõuaks Küllikile kosja minna.

Küll teelas teda ema ja ütles, et poeg Saare juurest soost enesele mõrsjat ei saa, aga Lemminkäinen kostis: „Kas ma ise juurest soost ei ole? Tahan enesele oma tahtmise järele naese võtta!“

Lemminkäinen rakendas hobuse saani ette ja sõitis Saare külasse Saare lillele kosja. Kihutas niisuguse tuhinaga tanawast õue, et saan ümber läks. Seda nähes hakkasivad naesed naerma ja tüdrukud pilkama. Esmalt sai Lemminkäinen pilkamise pärast hirmus vihaseks. Pea lahkus ometi wiha ja Lemminkäinen küsis, kas Saarel kohta, kus rõõmsaste võib mängida ja neiu-dega tantsida. Wastati, et karjapoisina karja kaasas temal küll maad tantsida.

Lemminkäinen ei hoolinud enam pilkamisest. Tegi, mida temalt naljal nõutud. Käis päewal karjas ja õhtul noorte neiu-dega wainul mängimas ja tantsimas. Si fulunud kuigi palju aega, kui kõik tüdrukud temast lugu pidasivad, ehk nad esiotsa küll tema üle naernud. Üksi ühe neiu-ga ei saanud Lemminkäinen sõbraks. See oli Saare õrn õis kaunis Küllikki. Sada paari saapaid fulutas Lemminkäinen Küllikil kos-jas käies ära, aga kõik ilma asjata.

Vemminkäinen tahtis, maksu mis maksab, kena Küllikit enesele saada. Pea oli nõuu peetud. Kui ühel õhtul neiud metsa ääres nurmel mängisivad ja Küllikki teiste seas wiibis, sõitis Vemminkäinen täkuga mängupaigale tantsijate tüdrukute sekka. Sasis Küllikki küljest finni, jooksis taku juurde tagasi, andis täkule piitsa ja kihutas tuhat nelja edasi.

Waljuste hakkas Küllikki nutma ja kaebama. Vemminkäinen trööstis teda, lubas enesele naieseks võtta ja tema eest hellaste hoolt kanda.

"Kui mind igaweste enesele tahad," ütles Küllikki, "siis wanneru mulle, et iialgi sõtta ei sõida."

"Sinu tahtmine jündigu!" kostis Vemminkäinen. "Aga wanneru sina ka mulle, et sa külasse tantsima ei lähä!"

Mõlemad wandusiwad nüüd, mida ühelt teiselt nõudsiwad.

Vemminkäinen andis selle peale hobusele uueste piitsa ja sõitis rõõmsa meelega koju poole. Kui aga mörtsja peiu talu eemalt nägi, hakkas ta seda laitma. Vemminkäinen käs kis mörtsjat rahule jääda ja lubas pea toreda talu metsa kõige parematest puudest ehitada.

Viimaks jõudis Lemminkäinen mõrsjaga koju. Lemminkäise ema tuli neile rõõmuga vastu. Ei ta võinud minija ilu ja kenadust küllalt imestleda, kes otsegu täht taewas säras.

Eniotsa elasivad Küllikki ja Lemminkäinen väga õnnelise elu. Kui aga ühel õhtul Lemminkäinen liig kauaks merele jäi kala püüdma, unustas Küllikki wande ja läks tantsima. Küllikki tegu pahandas teda väga. „Emake! ütles Lemminkäinen. „Pese mu särk kärneste puhtaks ja kuiwata ära. Pean pea sõtta minema põhja poegade vastu. Küllikki on tõutuse unustanud ja külasse tantsima läinud.“

„Oh mu kallike!“ õhtas Küllikki. „Ära mine sõtta! Nägin ööse paha und. Ukna all põles päratu tuli ja leegid loitsiwad tuppä. Loitsiwad põrmandule ja põrmandult lakke!“

„Ei usu maeste unenägusid ega pea lugu nende wandest!“ wastas Lemminkäinen.

— „Emake, hellake, too mu sõjasärk tuppä ja mu waenukuub kambriisse; tahan sõja õlut juua ja waenlaste mõdu maitseada.“

„Oh mu pojake, ära mine sõtta!“ hoiutas ema. „Meil kodu õlut ja mõdu küllalt. Kui tahad, wõid terve päewa otsa juua.“

„Ennem joon mujal tõrwatud mõla pealt wett kui kodu õlut!“ kostis Lemminmäinen. „Too mu sõjariided siia. Vähän Pohjolaft kulda kandma ja hõbedat otsima.“

„Kallis pojuke!“ lausus ema. „Kulda meil enestel kodu ja hõbedat aidas. Eile weel, kui sulane põldu kündis, tõstis adra nina wäskkasti mullast ülesse. Seal oli peidus sadasid, warjul tuhandid.“

„Ei hooli kodusest warast!“ wastas Lemminmäinen. „Sõjast saadud hõbe on palju enam wäärt kui kodune kulla hunnik. Siin mull Pohjolas waadata, kas seal neiusid ei ole, kes kofilasi ootawad?“

„Alga pojuke, sinul on ju enesel kodu näguš naene Küllikki!“ ütles ema.

„Küllikki on külas käija!“ pahandas Lemminmäinen. „Tookstu igale mängule ja magagu igas majas küla noorte rõõmuks!“

„Ära mine Pohjola peresse!“ hoiutas uueste ema. „Seal laulawad su Laplased ja turgiwad Turja targad suuga sütesse ja peaga tulesse!“

Küll kippusiwad korra kolm tarfa minu kallale,“ hooples Lemminmäinen. „Saiwad minu käest jedasama, mis kirkwes kiwilt ja surm tühjast sauna nurgast. Küll on tahtetud mind johu nõiutada, aga olen targad ise süga-

wasse maa sisse laulnud, nii et rohi läbi pea ja kübara kaswab."

Tällegi keelas ema. Lemminkäinen sages parajalt pead. Bihafelt wistas ta harja käest ja ütles: „Siis on hufas Lemminkäinen, kui harjast werd woolab!"

Ema keeldu kuulamata pani Lemminkäinen raudsärgi selga ja teraswöö wööle. Wõttis mõõga kätte, wilistas hobuse metsast wälja, rafendas ree ette, palus Ukult õnnistust ja kihutas edasi.

Kolmandal päewal jõudis külasse. Sõitis esimesse talusse ja küsis: „Kas ei ole ses talus rinnuse riisujat ja aisa alandajat?"

Põrmandul mängis pisuke poisike. „Ei ole siin rinnuse riisujat ega aisa alandajat!" ütles pois.

Sõitis teise talu õue. „Kas ei ole ses talus rinnuse riisujat ja aisa alandajat?" küsis ta jälle.

„Küll siin on!" hüüdis wanamoor lõufalt. „Siin on sadasidki, kes sinu konna koju wiivad enne kui päew lõpenud ja päike looja läinud!"

„Maha peaks wanamoori notitama!" lausus Lemminkäinen ja sõitis edasi.

Jõudis kolmanda talu õue. Lõi piitsaga wasta maad, nii et tolmi taga.

Tolmust tõusis pisuke mehike, kes hobuse eest ära võttis. Ise aga astus Lemminkäinen edasi kuulama. Kuulis tuas inimesi mängivat ja laulvat. Salamahti waatas tuppä ja nägi tua tarku ja laulumehi täis. Moondas siis ise oma kuu ja pugus tuppä.

Wõeraste hulgas wiibis Pohjola pere-naenegi. Lemminkäist nähes lausus ta: „Oli siin enne koer, liha sööja ja luu närija, kes ilmutas, kui wõeras tuli. Mis mees sina oled, et nii teadmata tuppä tuled?“

„Ei ole ilma tarkuseta ega wõimuta siia tulnud, et mind su koerad sööwad!“ pajatas Lemminkäinen. „Eapjepõlwes on ema mind juil kolm ja sügisel üheksa korda ööse pesnud, et iga teed tunneksin ja kuulus laulja ja tubli tark oleksin.“

Siis hakkas Lemminkäinen wägemat laulu laulma. Paulis nii, et silmad sätendasivad ja kasuka hõlmad tuld lõiwad. Paulis kõige paremad laulifud kõige wiletsamaks laulifuks, laulis laulikutel suud kiwa täis, laulis ühed siia, teised sinna, ühed metsa, teised merde. Üksnes ühe peale heitis armu. See oli pime karjane.

„Miks ei ole sa minuga sedasama teinud, mida teistega?“ küsis pime.

„Sellepärast, et ilma minu nõidufeta juba wilets oled! Mis sinu sugusest mulle enam saab!“ ütles Lemminkäinen.

Lemminkäise wastus wihastas pimedat karjast. Karjane läks tuast wälja ja jooksis Tuonela*) jõe le Lemminkäist waritsema. Kui Lemminkäinen Pohjola st tagasi tuli, tahtis karjane teda surmata.

„Too oma tütre d nüüd siia!“ ütles selle peale Lemminkäinen Louhele. „Anna kõige parem piigade parwest minule!“

„Ei anna sulle pahemat ega paremat!“ lausus Louhi. „Sinul enesel perenaene ammu majas.“

„Külas se saatsin Külliki! kostis Lemminkäinen. „Tahan siit paremat naist. Too mulle oma tütar, kõige ilusam neitside hulgast!“

„Ei anna oma tüdart tühjale paljale!“ ütles Louhi. „Püüa mulle enne Hiide**) hirmu Hiide laialt lagedalt finni. Siis tule tüdart otsima!“

Lemminkäinen oli kaubaga rahul. Sammus sedamaid Vüüliki***) sepapatta ja las kis

*) Tuonela = surma jumala Tuone elukoht, surmariik.

**) Hiisi = kuri, paha waim.

***) Vüüliki = kuulus Lapi sepp.

enesele mehised uisud teha. Wõttis siis ambu õlale, kapi kätte, tõukas edasi ja hooples: „Ei ole terwes maailmas kufagil niijugust neljajalgist, keda nende uiskudega kätte ei saaks!“

Paharet Hiisi kuulis aga Lemminkäise hooplemist. Tegi sellepärast hirwe mädanud puust, pani paju oksad sarwedeks, kõrkjad jalgadeks. Selle hirwe kastas Hiisi Lemminkäise ees jooksta.

Sa hirw tegi, nagu kästud. Jooksis mööda Lapi lagedaid ja Pohjola peendraid. Tõukas jookstes toowrid kummuli ja pajad tulde, nii et liha tuhka ja leem kolde sattus.

Hirmus müra, kära tõusis. Lapi koerad haukusiwad, lapsed nutsiwad, wanad nurisewad.

Üle soode ja rabade, üle nurmede ja wäljade jooksis Lemminkäinen, nii et uisud tuld lõiwad, aga hirwe ei olnud kuulda ega näha. Oli korra ju kalmu kaldalgi, kus surm suud awas, et teda ära neelda, aga peasis ometi õnnega hädast. Lapi maa poole pööris Lemminkäinen nüüd sammud. Seal polnud enne veel käinud. Gemalt kaugele kuulis juba müra, kära. Koerad haukusiwad, lapsed nutsiwad, wanad kirusiwad.

Lemminkäinen päris, mida see tähendada. Kuulis siis, et Hiide hirwe nähtud.

Lemminkäinen tõukas nüüd uiskusid nii kangel rammul, et esimese korraga silmist kadus, teise korra enam kuulda ei olnud ja kolmanda korra hirwe kätte sai. Sidus selle peale kasele kütkega hirwe kinni. Hirw kiskus ometi lahti ja jooksis ära. Nagu tuul kadus ta silmist.

Paha meelega jooksis Lemminkäinen uueste hirwe järele. Veel ei olnud ta kangele jõudnud, kui kepp katti ja uisud puruks läksiwad.

Kurwalt seisis nüüd Lemminkäinen. Selgeste sai ta aru, kui vähä omast jõust wõis korda saata. Ei teadnud, mida teha, kas hirwe taga ajada wõi koju minna. Palus hädas iiljumalalt Ukult ja metsa walitsejalt Tapiolt abi. Ruttas selle peale uues lootuses jälle edasi.

Kolmandal päewal jõudis Lemminkäinen kõrgele mäele. Mäel ümber waadates nägi kaugele põhja poolt Tapiola *) talud paistwat. Tõttas sedamaid Tapiola kulduste poole ja waatas jalaja aknast sisse. Kõik aitajad istusiwad igapäewastes riides kodu,

*) Tapiola = metsawalitseja Tapio elupaik.

sellest hoolimata, et Lemminkäinen neid appi palunud.

Teist korda algas ta palwet ja tõst's healt. Ta laul mõjus. Metsa peremees ja perenaene ja kõik Tapio tütreid heitsiwad ta nõuusse. Ujasiwad hirwe rägastikust wälja otsijale wasta. Lemminkäinen heitis hirwele filmuse kaela, sidus kinni, tänas Tapiot ja tema wäge ja läks siis hirwega Louhe juurde.

„Siin on Hiide hirm!“ ütles Lemminkäinen. „Anna nüüd tütar mulle!“

„Siis alles annan oma tütre mõrsjaks, kui Hiide täkule päitsed pähä paned!“ wastas Louhi.

Uueste astus Lemminkäinen ametisse. Kõige esmalt palus ta Ukut, et see raudrahet laseks sadada, mis hobuse uimaseks teeks. Uku täitis palwet. Lemminkäinen sai hõlpsa waewaga täkule päitsed pähä. Kargas selle peale täku selga ja sõitis Pohjola pere õue.

„Siin täff on, päitsed peas!“ lausus ta Louhele. „Anna nüüd tütar mulle.“

„Siis alles annan tütre,“ wastas Louhi, „kui Tuonela mustast jõest luige maha lased. Ühe korra wõid aga katjuda ja lasta.“

Sellegitöö tahtis Lemminkäinen ära toimetada. Wiskas ambu õlale ja sammus Tuonela jõe poole. Jõe ääres istus weel pime karjane ja ootas Lemminkäist. Kui wiimaks Lemminkäist kuulis tulewat, wöttis weest mau ja laskis läbi Lemminkäise südame.

Lemminkäinen tundis walu külje sees ja õhtas: „Häda, häda, et emalt paari sõna ei osanud küsida, mis mau walu wasta aitaksiwad. Kui sa, helde emake, teaksid, kus poeg praegu wiibib, küll sa temale appi tuleksid ja teda surma suust peastaksid!“

Pohjola pime karjane raius mõõgaga Lemminkäise tükkideks, wiskas Tuonela jõkke ja ütles: „Ease nüüd seal igaweste oma ambuga luitesid!“

Nõnda leidis Lemminkäinen Tuonela jões hana. Kodu aga kurtis ema ammu juba ja ootas pojast teadust. Alati küsis ja mõtles ta: „Kus mu kallike ometi wiibib?“ Päew kulus päewa järele, ilma et pojast midagi oleks kuulnud.

Lemminkäise noor abikaasa Kullikki waatas iga õhtu ja hommiku harja. Ühel hommikul jälle filmi harja peale lüües nägi seda werd tilkawat. Seda kuuldes hakkas

Lemminkäise ema waljuste nutma. Teadis nüüd ju selgeste, et poeg surma saanud. Aga kaua ei läbenenud ema kurta. Warsti oli nõuu peetud: ruttas poega otsima.

Pohjola peresse jõudes küsis ema, kuhu Louhi poja pannud. Louhi kostis, et midagi ei tea. „Kes teab, ehk sattus hundi suhu wõi karu kaendla“, arwas ta. Aga Lemminkäise ema wastas, et hunt ega karu tema poega iialgi ei wõinud tappa. Kui Louhe waled ikka wälja tuliwad, jutustas ta wiimaks, et Lemminkäise Tuonela jõeale saatnud luife lastma.

Tälle ruttas ema otsima. Otsis mäed ja metjad, lagedad ja laaned, sood ja nõmmed, — ei kusagil. Küsis ühelt, küsis teiselt. Ei keegi teadnud. Päifene halastas wiimaks õnnetuma ema peale ja kuulutas, et Lemminkäinen tapetud ja Tuonela jõkke wisatud.

Nuttes ja kaebates pööris ema ümber ja ruttas Ilmarise juurde. Palus enesele reha teha, kelle wars wiisjada sülda ja pulgad jada sülda pikad. Lõttas rehaga jõeale tagasi ja palus päifest nii palawaste paista, et kõik magama uinuksiwad ja teda töös ei wõiks feelda. Päife kuulis palwet. Pea puhkas kõik Tuonela rahwas magusat und.

Wõõst jaadif wees seistes otfis ema igal pool. Esiteks leidis ainult särki, sukad ja kübara, aga hiljem kogu koha. Sidus hellaste haawad finni, liitis liha liha ja luud luud wasta ja sõlmis jumalalt abi

paludes jooned finni. Ema ütlemata rõõmuks tõusis Lemminkäinen peagi hinge. Siiski oli poeg weel nii wõimetu, et rääkida ei wõinud. Ema saatis mesilase õitest mett tooma. Mesilane kuulis sõna. Tuli

pea tagasi, tiivad mett täis. Meega määris ema poega, et keeleköidid lahti peaseks. Aga ei see aidanud. Üle üheksama mere käskis ema teist korda mesilast lennata ja sealt paremat wõiet tuua. Ei paremat palka ühtigi. Kolmandamal korral käskis ema mesilase kuu pealt, päikese alt ja tähtede wahelt läbi lennata üheksamasse taewasse; seal olla mett, mis haigust parandada. Mesilane lendas kuu kulmule, päikese palgele ja tähtede turjale ja lõpuks taewasse, kust paraja wõide leidis. Selle wiis sealt emale. Taewane wõie aitas. Lemminkäinen sai pea terveks ja tugewamaks weel kui enne.

Lemminkäisel oli tahtmine oma tööd lõpetada, luife maha lasta ja Pohjolasse wiia, aga ema ei lubanud, waid käskis õnne tänada, et weel surma suust ära peasenud.

Pohjola neu kosjad ja pismad.

Wana Wäinämöinen walmistas korra rannal wenet, aga tarwilised puud puudusiwad. Saatis Sampsa Pellerwoise puid otsima ja tugewaid tamme tüwisiid toema.

Sampsja Pellerwainen wöttis waskwarrega kuldfirwe kätte ja läks metsa. Tuli haaba juurde ja tahtis seda raiuda. Haab aga ütles ennast wett läbi lasawat ja nii wenet põhja wajuwat, sest tõuk olla ta südant juba söömas. Astus männa juurde ja lõi firwega mända. Ei mänd kõlba: temalgi omad wead. Edasi minnes tabas tamme, kelle sarnast ei enne nähtud. Selle raius maha, lõhkus pakkudeks ja laudadeks ja wiis wana Wäinämöise kätte.

Wäinämöinen hakkas nüüd laulu laskema. Laulis laulu, pani põhja, laulis teise, kattis küljed, laulis kolmanda, kandis kaared. Siiski walmis ei saanud wene weel. Seks tarwitas Wäinämöinen kolme sõna, mida ta unustanud. Läks sõnu otsima. Tappis hulga luikesid, hanesid ja peasukesi, otsis nende seest sõnu, aga ei midagi. Tappis päratuma parwe põtru ja orawaid, siiski ilma asjata.

„Sada sõna leian Manala*) majadest ja Tuone tubadest,“ mõtles ta ja astus edasi. Kolm nädalat kõndis Wäinämöinen kunni Tuonela jõe jõe jõudis, mis surma

*) Manala = surmariik = Tuonela.

riigi ümber jookseb. Ei peasnud enam edasi. Hüüdis Tuone tütar enesele wenet tooma.

Lühikene Tuone tütar, kes jõe ääres riideid pesi, wastas aga, et siis wene wasta tuleb, kui Wäinämöinen kuulutab, mispärast ta Manalasse tulnud, ilma et taud teda tapnud.

"Tuoni tõi mind siia, Mana*) tõmmas mind maa pealt," waletas Wäinämöinen.

"Tunnen sinu walet," kostis tüdruk.

"Oleks Tuoni sind siia toonud, siis tooks ta sind ka üle jõe."

"Raud tõi mind Manalasse, teras Tuone tubadesse," ütles Wäinämöinen.

"Tunnen sinu walet," rääkis tüdruk.

"Tooks sind raud ehk teras, siis oleksiwad sinu riided werised! Räägi tõtt, Wäinämöinen."

Wcel mitu korda katsus Wäinämöinen keerutada, aga kui asi ei aidanud, jutuastas ta tüdrukule tõtt.

"Rumal inimene," tülitseis tüdruk, "jellepärast Manalasse tulla! Parema oleks omal maal otsida olnud. Palju siia tulewad, wähä tagasi lähawad."

Selle peale tuli Tuone tütar wenega ja wiis Wäinämöise üle jõe. Pea aetus

*) Mana = surmajumal = Tuoni.

Manala perenaene Tuonetar Wäinämöisele
wasta, õllekann käes, ja pakkus juua.

Wäinämöinen waatas kannu: konnad
kudusiwad sees, ussid roomasiwad külgedel.
„Ei ole tulnud Manala märjufest jooma,
Tuone toopi tühjendama,“ lausus Wäinä-
möinen. „Sille jookjad upuwad, kannukatsjad
kauwad.“

„Miks siis tulid Tuone tubadesse, enne
kui Tuoni sind kutsunud?“ päris Tuonetar.

„Kolme sõna wenel waja,“ wastas
Wäinämöinen. „Neid olen Manalast otsi-
mas, Tuonelast tabamas.“

„Sial ei Tuoni sõna anna,“ kuulutas
Tuonela perenaene. „Pead nüüd igaweste
süia jääma.“

Ja kohe uinutas Tuonetar Wäinämöise
Tuone wõodisse uinuma.

Õõsel kudusiwad eite, taati tuhat
noota ja Tuone poeg tõmmas noodad jõkke
ette, et Wäinämöinen paku ei peaseks.
Wäinämöinen ärkas warsti, muutis ennast
mauks ja puges nõnda Tuonela nootadest
läbi.

Kui Wäinämöinen Tuonelastki tarwita-
tawaid sõnu ei saanud, kõneles temale üks

karjane, et laulit Wipuse*) suust sada sõna ja tuhat teadet wõiks kuulda. Karjatse kõne oli Wäinämöisel meelt mööda. Nuttas Ilmarise juurde ja käskis teda enesele raudriideid teha, et sell kombel Wipuse kõhust sõnu wälja tuua.

„Ei sa Antero Wipuselt enam sõnu saa,“ seletas Ilmarinen. „Wipunen ammu juba surnud.“

Wäinämöinen ei hoolinud Ilmarise kõnest midagi, waid tõttas Wipust otsima. Ränk oli teekond: pidi enne päewa nõelte otsas kõndima, teise mööga terasid mööda käima, kolmandama firwe terasid kaudu kõmpima, kui Wipuse juurde jõudis.

Wipunen magas kawa juba mätta all: öla kohal kaswis haab, pea kohal kask, lõua kohal lepp, habeme kohal pajupöösad ja hammaste kohal mänd. Wäinämöinen raius haaba, raius kase, lõi leppa, lõi männa, hufkas pajupöösad puha. Pistis siis raudkangi jätilase suhu. Walu tundes ärkas Wipunen ja hammustas rauda, aga terasest fisu peale hammas ei hakanud. Wäinämöinen astus nüüd Wipuse suhu ja see

*) Wipunen = wana, kuulus tark = Wibuane.

neelas lauliku kõige mõõgaga alla ning kiitles ise:

„Olen lamma, kitse ja lehmagi ära neelanud, aga seesugust suutäit ei ole ma iialgi veel saanud.“

Wipuse watsas kippus ometi Wäinämöisele pea hirm kätte. Mõtles, mida teha. Mõttis nua wöölt ja walmistas nua peast wene, kellega ta soolikates ühest kohast teise sõudis. Ei Wipunen seda tähele pannud. Uue nõuu ja abi arwas Wäinämöinen wälja. Tõmmas raudsärgi seljast ja muutis sepapajaks; tegi käikstest lõõtsa; põlwe pani alasiks, küünarnuku wasaraks. Hakkas siis tubliste taguma. Tagus ööd ja päewad ühte lugu.

„Mis mees see ometi on?“ mõtles Wipunen. „Olen tuhat meest ära neelanud, aga iialgi sellesarnast: sööd mull suhu tõusewad, sädemed kurku kipuwad.“

Kuumust kannatades algas Wipunen laulu lastemist. Taulis kiusaja Ripuwoorele, kus tõbed asuwad. Aga ei Wäinämöinen sest hoolinud. Tagus edasi ja lubas panna paja Wipuse südame keskele, kui Wipunen kolme soowitud sõna ei anna.

Ei aidanud Wipusel muu nõuu: arwas sõnade salwe ja laulude laeka, kuulutas

ilma ja kõige asjade sündi. Dialgi pole kuulnud, kes paremini oleks laulnud. Saulis päewad, laulis ööd. Saulu kuulas päikene, kuu jäi joofsul seisatama, laened merel peetama, jõe woolud vaatama.

Kui Wäinämöinen soowitud sõnad kuulnud, tegi Wipunen lõuad lahti ja Wäinämöinen puges pimedast paigast päewawalgele.

Koju minnes oli Wäinämöisel sõnade abil hõlpus wenet walmis teha. Kuldas ja hõbetas wene ära, pani peelepuu püsti, purjud peale ja lastis siis wene wette. Ei olnud Pohjola nägus neitsi Wäinämöise meelest ununud; sellele tahtis nüüd uue wenega kosja minna.

Taewalt õnne ja õnnistust paludes istus Wäinämöinen wenesse ja purjutas merele.

Ilmarise öde Annikki oli mere rannas hommiku wara juba wirutamas. Silmi mere poole lüües, mis päikese paistel heledaste hiilgas, filmas ta kaugel midagi sinist. Esialt ei teadnud, mida see tähendas, aga kui wene lähenes, sai Annikki aru, et tuleja Wäinämöinen oli.

„Kuhu sa kipud, wana Wäinämöinen?“ küsis Annikki.

„Latifaid püüdma,“ wastas Wäinämöinen.

„Ära luiska!“ öiendas Annikki. „Ei nüüd ole kellegi latika püüde aeg!“

„Hanesid ambuma!“ ütles Wäinämöinen.

„Tühi jutt!“ tähendas Annikki. „Kui minu isa hane püüdele läks, seisjis tall wibu winnas ja koerad kargasiwad kae kõrwas.“

„Sõidan sõtta, kus põlwest saadid werd woolab,“ lausus Wäinämöinen.

„Küll tunnen sõja sõitu,“ seletas Annikki. „Kui isa sõtta sõitis, oli sada meest sõudmas ja tuhat istumas, ja wenest paistiswad piigid ja mõõgad. Näägi tõtt.“

„Näägin, kui minu wenesse tulled,“ kostis Wäinämöinen.

„Dõusku tuul su wenesse ja maru su mastile,“ ähwardas Annikki, „kui sa kohe tõtt ei tunnista.“

„Lähän Pohjola tütreid kosima, Pohjola neitsit koju tooma,“ kuulutas Wäinämöinen.

Tõtt kuuldes jättis Annikki wirutamise wirutamiseks ja lippas koju. Leidis wenna sepapajast tagumast.

„Tau mulle kuldsõrmused, kõrwarõngaid ja wöösid, siis kõnelen sulle uudisid.“

„Küll taun, kui su uudisid seda wäärt,“ wastas Ilmarinen.

„Kas tahad seda weel enesele mõrsjaks wõtta, keda sa korra kihlanud?“ küsis An-

nikki. „Sina taud siin hommikust õhtuni, rautad hobusid kui otša ja regisid talwe otša kosjakäigu jooks. Sa seuni lähäb teine ja wiib mõrsja ära. Wana Wäinämöinen purjutab merel praegu Pohjolasse kosja!”

Ilmarinen kohkus seda sõnumit kuuldes nõnda, et pihid ja wasar käest maha lange-
siwad.

„Sefene Annikki!” ütles Ilmarinen wiimati, „taun sulle kõik, mida tahad, kui sauna soojaks kütad ja mulle lehelist lubad, et pea puhtaks pesen ja tahmast ennast puhastan.”

Annikki jooksis sauna kütma, Ilmarinen aga hakkas ehteid taguma. Kui wihtlemine walmis, andis Ilmarinen õele ehted kätte ja tõttas siis wihtlema ja pesema. Pesi ennast nii puhtaks, et teda waewalt weel wõis tunda: paled aiwa punetasiwad. Pani selle peale kõige paremad riided selga ja kuldwöö wööle. Dri rakendas täku kõige toredama ree ette; karu nahk seati istmeseks ja hülgenahk taha rippuma.

Kui kõik walmis, palus Ilmarinen Ukult wärsket lund, et regi kergemini edasi ruttaks. Sa Uku kuulis palwet ja saatis lund.

Ilmarinen istus nüüd ree peale, wõttis piitsa ühte, ohjad teise peusse ja kihutas õuest. Sõitis nõnda mööda mere randa, et liiw wasta filmi lendas ja wesi wasta rindu purskas.

Koline päewase sõidu järele filmas Wäinämöise. „Oleme mõlemad kosilased,“ ütles Ilmarinen. „Teeme eneste wahel maha, et neitsi sellele saab, keda ise tahab.“

„Sündigu sinu soow!“ wastas Wäinämöinen.

Selle peale sõitsiwad mõlemad edasi: Ilmarinen maal ja Wäinämöinen merel. Statufese aja pärast kuulsiwad juba Pohjola koera haukumat.

„Mine tütar,“ ütles Pohjola peremees, „waata, mida koer haugub!“

„Ei ole aega, isakene!“ kostis tütar. „Kari suur hoida, kiwi ränk jahwatada, jahud peened sõeluda.“

Kui koer edasi haukus, käskis peremees perenaest minna.

„Ei ole aega,“ kostis perenaenegi. „Pere suur sööta, leibad raske abju lasta, taigen tarwis sõtkuda.“

„Iffa naestel rutt ja tüdrukutel tege-
mist, kui ka abju otsel istuwad ja woodis

wedelewad, " urises peremees ja kästis poega minna.

"Ei ole aega, isafene!" lausus poegki.
"Kirwes ihuda, puud raiuda."

Wäljas aga haufus ja urises koer edasi. Ei aidanud, peremees pidi ise vaatama minema. Waatas sinna poole, kuhu koer nina hoidis, ja nägi merd mööda wene ja maad mööda ree tulewat. Tõttas tупpa tagasi kuulutama, et wõerad tulewad. Et teada, mis nõuu wõerastel, wisati pihelgane wits tulesse. Witsast jooksis wett. See oli märgiks, et wõerastel hea nõuu.

Kärmeste fargas nüüd Pohjola pere-naene ja tema järel tüdargi õue wõeraid vaatama. Waatasiwad, waatasiwad: nägiwad weelt wene ja maalt ree tulewat.

"See, kes wenega sõidab, on wana Wäinämöinen," ütles Pohjola perenaene tütrele. "Temal on wene warandust täis. Teine, kes tühja reega, on sepp Ilmarinen. Astuwad nad meie tупpa, anna õlletoop selle kätte, sellele minna tahad. Need on kosi-lased. Wõta Wäinämöinen wasta: wara tall palju!"

"Ei mu helde emafene," kostis tütar, "ei mina rikaft wõta. Kui wõtan, wõtan nägusa näuga mehe: wõtan sepa Ilmarise."

Temap on sammo tagunud ja fattede kaane walmistanud."

"Meeletu laps!" hüüdis ema. "Tahad tahmasele sepale minna, kelle ots higist tilgub!"

"Ei taha Wäinämöist iialgi!" õhtas tütar. "Oleks temaga palju tüli, igaw wana mehega."

Selle aja sees sammus Wäinämöinen tuppa. Ükse kõrwa seisima jäädes küsis warsti, kas neiu temale kodukanaks tahaks tulla. Pilgates päris aga neitsi, kas Wäinämöinen temale wene walmis teinud. Wäinämöinen wastas, et wene walmis, kelle jarnast teist maailmas pole leida. Neitsi kostis ometi, et keegi temal meelt mööda ei olla, kes merel wiibida: sellepärast ei wõida ta Wäinämöisele kodukanaks minna.

Nüüd astus Ilmarinengi tuppa. Temale pakuti õlut, aga ta wastas, et enne piisfagi suhu ei wõta kui oma mürsjat näinud.

"Tütrel jalg weel kingata, teine alles sukata," wabandas perenaene. "Siis saad näha, kui maupõllu üles künnad. Hiisi seda enne künnud, Lempo*) seal wagusid ajanud!"

*) Lempo = paha waim nagu Hiis.

Ilmarinen tõttas lambrisje neitsi juurde. „Kas sa mõtled weel, kallike, nende aegade peale, kui ma sammo tagusin, kui sa mulle wandega tõutasid kodukanaks tulla? Ei taha ema sind nüüd muidu anda kui maupõllu ära olen künnud.“

„Ära kurwasta,“ trööstis neiu. „Tau enesele fuldader ja ehi teda hoolaste hõbedaga; küll siis sellega oma töö ära teed.“

Ilmarinen wõttis ilma ajawiitmata töö käpile. Tagus esmalt fuldadera ja peale selle enesele raudsaapad. Pani raudsärgi selga, raudkindad kätte ja teraswöö wööle. Tõi siis tulise hobuse ja tõttas kündma. Igalt poolt susistasiwad maud wasta. Ilmarinen ähwardas Ukut madude päid muserdada lasta, kui need ära ei põgene. Kündis põllu ära, ilma et õnnetust oleks juhtunud, ja nõudis tagasi minnes teu eest Pohjola pere-naeselt tüdart enesele.

„Siis aga annan tütre sulle,“ ütles Pohjola perenaene, „kui Tuone karu sinni püüad ja mulle tood. Sajad ju sammunud teda püüdma, ühtki pole tagasi tulnud.“

Jäällegi ruttas Ilmarinen mõrsjalt nõuu nõudma. „Tau kahe kose wahel kahe wesi-kiwi peal terasest päitsed, küll siis karu kätte saad!“ õpetas neiu.

Ilmarinen täitis käsku. Püüdma minnes palus udutütart Terhenetäri niisugust udu maha jõeluda, et karu püüdjä tulekut ei kuuleks. Udu tõusis. Ilmarinen püüdis karu finni, wiis teraspäitsetega Pohjola perenaese kätte ja palus palgaks tütart.

„Üksnes siis annan tütre sulle,“ pajas Pohjola perenaene, „kui mulle Tuonela jõest suure haugi finni püüad, ilma noodata, ilma mingisuguse püüdseta.“

Uueste Ilmarinen neiuult nõuu küsima. „Täi enesele raudkotkas terasküüntega, küll see haugi wälja toob,“ õpetas neiu.

Ilmarinen tagus kotka, istus ise linnu selga ja käskis Tuonela jõele lennata haugi finni püüdma. Kotka üks tiiw puutus wasta taewast, teine wasta merepinda. Tuonela jõel hakkasiwad nüüd mees ja lind haugi wahtima. Korraga kargas weest kole elukas wälja Ilmarise kallale. Kotkas aga lendas appi ja peastis Ilmarise hädast.

Waewalt oli esimene wäide wäidetud, kui ka haug ise ilmus ja Ilmarise kallale kippus. Ei olnud just suuri-suur ega tillitilluke: keel kahe firwe sarnane, kida kolme kose laiune, selg seitsme wene suurune. Appi asus jällegi kotkas. Kotkaski ei olnud tillitillufene: keel nagu kuus firwe wart ja

küüned nagu wiis wifatit. Kottas sasis terasküüntega haugi seljast finni ja tõstis musta mürika jõe põhjast wälja wee pinnale. Lendas pisut, tahtis weel korra katsuda. Lõi ühe jala küüned kaljule, teise jala küüntega tõstis haugi. Aga küüned peasiwad kaljult ja kala kõwaist soomustest lahti. Kolmat korda tormas kottas haugi kallale, sai kala kätte, lendas kõrge kuuse otsa, kus ta haugi watsa lõhki nokkis ja pea otsast ära kiskus. Wõttis selle peale pea ja Ilmarise ja wiis Pohjolasse. Haugi pead perenaese kätte kandes päris Ilmarinen jällegi tütar.

Nüüd wiimaks tõutas Pohjola perenaene tütre Ilmarisele anda. Siis kõneldi weel üht ja teist ja Pohjola perenaene imestles, kuidas kosilased teed tema talusse osanud. Demale kosteti aga, et kui keegi mühawa mere keskele kindla linna ehitaks ja seal oma kanakesi kaswataks, neiu sinnagi peitu ei jääks, waid sinnagi kosilased kõnniwad, kõige maa peiud peasewad.

Kurwal meelel kõndis wana Wäinämöinen koju poole ja kaebas minnes oma nurja läinud ettemõtteid.

Pohjolas hakati nüüd agaraste pulmade wasta walmistama. Karjalast toodi seks

mürakas härg: Ei olnud just suuri-suurega tilli-tilluke: saba seisis Hämees, pea Remijöel; sada sülda sarwed pikad, poolteist sada lõuad laiad; päewa lendas peasufene sarwede wahel, kuu aega jooksis orawas, enne kui peast sabasse sai. Sada meest sasisiwad sarwist ja tuhat turjast finni, kui hõrga talusse talutati.

Aga nüüd hea nõuu kallis. Pohjola poegade seas ei olnud kuskil meest, kes tõbrast oleks jaksanud tappa. Toodi siis Karjalast wana Wirokannas tõpra tapjaks. Wirokannas wõttis nuija ja wirutas tõprale pähä. Härg aga pööras pead ja põrmitses. Wirokannas kohkus nõnda, et warsti kuuse otsa põgenes.

Ei olnud Wirokannast abi midagi. Mõndi uueste tapjat otsima. Käidi Karjalas ja Soomes, käidi Venes ja Rootsis, käidi Turja tarkade juures ja Manala majades, aga ilma asjata. Ei ükski julgenud tõpra tapmist käsile wõtta.

Viimaks tõusis mees merest wälja. Ei olnud suuri = suur ega tilli = tilluke: wõis karika all magada ja sõela all seista. Kuldnuga mehel käes ja waskwars taga. Nägi tõpra, kargas kallale. Sasis sarwist, muljus maha, tappis tõpra. Riha saadi sada astjat,

mauka saadi sada sülda; werd saadi seitse wenet, raswa saadi kuus tündrit.

Pulmade jauks tehti tubli tuba. Laulis kuff katusel, ei kuuldud alla healt: haukus koer taga otsas, ei teatud ukse all sest midagi. Selle peale hakkas Pohjola perenaene ölut pruulima. Kuud aega küeti kima ja sui otja keedeti wett. Puid põletati nõnda palju, et metsad aiwa harwaks jäiwad, ja wett tarwitadi nõnda rohkest, et hallikast wesi kadus. Suits tõusis nõnda mustalt ja paksult taewa poole, et poole Pohjolat ja kogu Karjala pimedusesse peitis. Hir-muga waatasiwad inimesed ülesse ja armasiwad, mida seesugune suits tähendab. Lem-minikäise emagi nägi suitsu, kui korra hommikul hallikast wett tõi. Suppa miines kuulutas ema nähtust pojale. Poeg läks õue waatama ja sai wiimaks aru kätte, et suits wist Pohjola perest tõuseb, kus tütrele pulmi tahetakse walmistada.

Ölle walmisjaamise järele pani Pohjola perenaene kõik pajad keema ja pannud pahi-sema. Tegid siis peened pätsid ja magedad kofud, et pulmanõderastel wõtta ja pidulistel suhu oleks pista.

Kõik oli walmis; üksi laulik puudus weel. Toodi üks, toodi teine; ei keegi kõl-

banud. Kästi siis wana Wäinamöist laulma paluda ja saadeti pulmalisi pulma kutsuma. Kutsuti kõik Pohjola pojad ja tütreid, kõik Kalewala rahwad. Üksnes Lemminkäist ei kutsutud; kardeti teda tüli tõstwat ja waenu ärritawat.

Kui Pohjola perenaene pulmapäewa hommikul weel tuliselt tallitas, kuulis korraga walju ree raginat, piitsa plaksutamist ja hobuste kabja kabinat. Tooksis hirmuga waatama, kas ehk sõda sõudmas. Ei olnud sõda sõudmas: oli wäimees pulmalistega tulemas. Otsegu tamm metsas ja kuu tähtede karjas, nõnda oli wäimees teiste seast ära tunda.

Warsti kihutasiwad pulmalised pere õue. Perenaene kästis sulasid hobusid wasta wõtta ja talli wiia. Selle peale kutsus perenaene pulmalised tuppa, andis head süüa ja kallist juua. Kui kann hakkas käima ja Wäinamöise kätte jõudis, hakkas laulik laulu laskema. Kutsus pulmalisi enesega käsi käes kõndima, lugusid lõõritama. Ei keegi jammunud temale seltsimeheks. Võtsutas siis pulmarahwa rõõmuks üksinda lugusid. Naesed kuulsiwad naerusuul ja mehed heal meelel. Laulis lõpetuseks peiule õnne ja mõrsjale õnne, äiale kiitust ja ämmale tänu.

Pärast pulmi walmistas Ilmarinen koju mineku wasta. Aga ämm palus teda ometi oodata: weel ei olla kodukanake riides; juuksed alles palmimata, teine jalg sukata, teine käsi kindata. Wiimaks jõudis noorik riidesse. Nüüd ema tütart õpetama ja manitsema. Tuletas meelde, mis kuldne elu tütrele taadi talus olnud: ei muret, ei palju mõelda; lendas nagu liblikas ühest kohast teisi. Siia saadik kanneti tema eest hoolt; nüüd pidi ise kõige eest hoolt kandma. Kui ka praegu rõõmu päewad oliwad, tuli tal ometi mõnda muret ja kurbdust enne oodata kui elupäewad õhtule jõudsiwad. Enne teda nuttes teised trööti siwad, nüüd pidi teiste pisaraid pühkima, kui ka enesel süda sees walutas. Endised wiisid oliwad unustada, uued õppida.

Sarnasid õpetusi andis ema tütrele paljugi kaasa. Ema järele jagasiwad sõbrad ja tuttawad weel sajad õpetused. Haledaste nuttes jättis mõreja kõikidega jumalaga. Ei oleks iialgi uskunud, et lahkusmise tund nõnda ränk. Täna eite, täna taati, täna õde, täna wenda. Lausus lõpeks tänu kodulegi.

Selle järele tõttas pulmarong teele Ilmarise koju poole. Ammu eedati seal juba.

Wanadel tilkus aknast waadates wesi silmist, noortel wäsiwad põlwed wärawas wahtides ja lastel külmetasidwad jalad aida otšas silmitsedes.

Pulmalistel lühenes tee ja lähenes kodu. Kolme päise sõidu järele kostis wali kabja kabin ja ree ragin ootajate kõrwu. Pea kihutas Ilmarinen ise möršjaga ja pulmalistega õue. Ilmarise ema ruttas wasta poega ja minijat teretama. Ei jõudnud nooriku ilu küllalt imestleda. Ei olla sellisarnast Saksa maalt saada ega Wiru maalt wõtta. Soowis minijale rohket õnne uues kodus, kelle sugust teist maailmas ei olla, ja tõi siis pulmalistele sööki ja jooki. Pulma wõeraste rõõmuks istus wana Wäinämöinen jällegi laulupengile ja laskis laulu lahkuda.

Viimaks lähenes pulma lõpetus. Pulmalised tänasidwad ja tõttasidwad pulmajast. Wana Wäinämöinen istus ree peale ja ruttas koju poole. Aga laulutuju ei tahtnud temast lahkuda. Paulis laulu, laulis teise, laulis kolmandagi. Kolmanda laulu ajal kihutas laulik ometi reega nõnda kõwaste wasta kiwi, et regi puruks läks. Ei parandajat pulmaliste hulgast kusagilt saada. Uueste laulud appi. Paulis metsa tee ääre

mühama ja metsa toredad tammed ja parad pihlakad kaswama. Paulis tammest ja pihlakast uue uhke ree ja istus ise ree peale. Wirt hobune wiis siis lauliku ilma witsa löömata ja ilma piitsa plaksutamata koju õue ukse ette.

Lemminkäise kättemaksmine.

Korra kündes kuulis Lemminkäinen käre küllast ja müra mere äärest. Peagi tärgatas tall meelde, mida müra, käre tähendas: Pohjola pulmi. Kõik oliwad pulmas, üksi teda polnud kutsutud. Pahase meelega jättis Lemminkäinen künni pooleli, sammus koju ja palus emat rooga lauale kanda ja sauna soojaks kütta. Pärast söömist ja pesemist nõudis kõige paremaid riideid. Ema päris, kuhu poeg minna. Kui ema poja nõuu kuulis, hakkas ta kangeste keelma, sest et poega sinna polla kutsutud. Lemminkäinen wastas aga, et furjad kutsudes tulla, head muidu minna. Ema hoiutas uneste ja tähendas, et mitmed hädaohud poega oodata. Esimese päewa tee järele tulla tuline koss; koses seista kalju otsas hirmus

kotkas, kes ööd ja möödaminewate wõeraste kallale tippuda. Teise päewa pärast nähta koopa, mis tulisid kiwa täis. Kolmandamal päewal Pohjola wärawasse jõudes saada ta hirmsa hundiga ja ahne karuga kokku, kes tuhanded juba nahka pannud. Kui keegi neist ometi mööda minna, olla tee kõrwas weel palju hirmsamad waenlased.

„See on laste hirmutus,“ ütles Lemminkäinen. „Küll mina tean; ega ma esimest korda Pohjolasse lähe!“

Et küll ema kõik tegi, mida mõistis, et poega kodu hoida, ei hoolinud see sellest midagi. Lemminkäinen pani sõjasärgi selga, wõttisambu wärnast, istus ree peale ja sõitis edasi. Düki maa peal nägi tee äärest tedre parwe ülesse lendawat. Hulk sulgi langes nende tiiwadest maha. Lemminkäinen forjas süled kokku, pistis tasku. Kes teab, kus neid wõis tarwitada. Kihutas siis kärmeste edasi. Korraga jäi hobune seisma. Tuline jõgi ees, jões tuline kalju, kaljul tuline kotkas. Lemminkäinen käskis kotkast kõrwa hoida ja teda edasi lasta. Kotkas lubas, aga oma kõri läbi. Lemminkäinen ei pannud kotka kõnet palju tähele, wõttis tedre süled taskust, hõerus kätte wahel ja saatis tuulde. Sedamaid sündis tedreparw

tohtale jõogiks. Lemminkäinen aga sõitis kahjuta edasi.

Matuse aja pärast seisatas hobune jälle. Lemminkäinen waatas: ees koobas, tulisid kiwa täis, nagu ema ette öelnud. Silmapilk nõuu peetud: palus Ukt, et Uku jõlla paksuselt lund laseks sadada. Pilwed tõusiwad ja tõiwad lund. Koobas kadus kärmeste. Lemminkäinen tõstis laulu healt: sild sündis, kust hobune ilma mingisuguse waewata üle peasis.

Kolmandamal päewal paistis juba Pohjola pere. Aga wärawas hunt ja karu wahtimas. Lemminkäinen pistis kae tasku, wõttis sealt näputäie willu, puhus peale. Lambakari sündis. Hunt kohe karja, karu sõrkides taga järel. Mis nüüd wiga edasi sõita.

Aga warsti uus takistus: raudaed ees, kell piigid teiwasteks ja maud witsteks. Med läks nii sügawasse maa sisse, et madugi alt läbi ei peasenud ja nii kõrgesse taewa alla, et lindki üle ei jaksanud lennata. Lemminkäinen waatas, tõmmas nua kätte, raius teed, luges mitmed mau sõnad ära ja peasis õnnelikult läbi.

Ilma takistufeta sammus Lemminkäinen nüüd Pohjola tuppa ja astus nii rängaste,

et põrmand nõtkus ja seinad wärisesiwad. Küssis siis peremehe käest hobusele odre ja mehele õlut. Peremees lubas anda, kui Lemminkäinen kõrwalisesse tuppa lähäb ja ukse kõrwa seisma jääb. Lemminkäinen naeris selle peale ja ütles, et pole siia mitte tulnud ukse äärde seisma. Väks laua äärde, istus sinna pengi peale ja palus õlut. Perenaene wastas, et õlut weel odrades, aga Lemminkäinen näitas, et walel lühikesed jalad. Kui wõeras rahule ei jäänud, käskis perenaene tüdrukku õlut minna tooma.

Lemminkäinen wõttis kannu, waatas õlut: põhjas maud, külje peal ušsid, sees sisalikud. Pistis käe tasku, leidis õnge, lastis kannu. Sulga kaupa hakkasiwad ušsid ja maud õngest finni. Tõmmas neid tuhat forraga wälja ja wiskas maha. Küssis siis peremehe käest raha eest õlut osta. Peremees wihasas, hakkas laulu lastema. Laulis tiigi Lemminkäise ette.

„Seal on wett!“ ütles peremees. „Too tiik tühjaks, kui sull jänu!“

„Ega ma härg ole, et wirtsa wett lafun!“ sõnus Lemminkäinen ja laulis tuppa kuld-sarwedega sõnni, kes tiigi kärmeste tühendas. Seda nähes laulis peremees hundi sõnni murdma, aga Lemminkäinen walge jänese

hundi ette jooksuma. Peremees laulis koera jäneft finni wõtma, Lemminkäinen aga orawa õrrele fargama, et koer orawa peale hauguks. Nõnda laulsiwad mõlemad weel tüki aega loome üht teist finni püüdma, kunni peremees ütles:, „Enne pidu ei parane kui wõerad ei wäheene. Talu tööle, wõeras teele!“

„Nõnda mees ennast ajada ei lase!“ lausus Lemminkäinen.

Peremees tõmmas mõõga warnast ja tippus wõera kallale. Lemminkäinen lõi hoobid osawaste kõrwa, nii et seinast ja laest kiltud fargasiwad. Piltas peremeest sellepärast ja kutsus õue wõitlema, kus hoobid teiste pihta ei minna. Slusam olla weri õues kui tuas põrmandul.

Mehed läksiwad nüüd mõlemad ja jätkasiwad laiale lautud lehma naha peal wõitlemist. Küll lõi ja pistis Pohjola peremees, aga ei saanud Lemminkäisele kõige vähematki wiga teha. Kui Pohjola peremees tüki aega kallale tunginud, fatus Lemminkäinengi korra pihta anda. Andis niisuguse hoobi, et Pohjola peremehe pea nagu nairis otjast maha langes. Pani peremehe pea aja teiwa otja, sammus tupp

ja käskis tüdrukut wett tuua, et käsi pere-
mehe werest puhtaks pesta.

Seda kuuldes sai Pohjola perenaene
hirmus wihaseks. Paulis sedamaid tuhat
meest sõjariistadega Lemminkäise wasta
wälja. Lemminkäisel tõusis nii suure hulga
pärast hirm. Putkas ilma ajawiitmata
tuast wälja. Dues otsis hoost, aga ei
hoost kufagil. Mägi põllul kiwi, mida enne
polnud näinud. Sest sai aru, kuhu hobune
jäänud.

Häda kaswis iga filmapilguga. Külast
kuuldi walju müra, kära. Ei olnud enam
aega wiita. Rutuga moondas Lemmin-
käinen ennast kottaks ja lendas taewa alla.
Seal palus Ukut, et see paksu udu saadaks,
kelle warjus põgeneja koju peaseks.

Ta nii peasisi koju. Ema märkas
warsti, et midagi iseäralikku juhtunud.

Kui Lemminkäinen lugu jutustas, oli
ema hirm suur. „Kuhu nüüd peitu minna!“
ägas ta. „Kui lähäksid männaks mäele
ehk kadakaks karjasmaale, wõiks sull sealgi
õnnetust juhtuda. Muudaksid kaseks, —
kased raiutakse halgudeks; saaksid marjas-
maal poolgaks, — nopiksid sinu noored
neiud sealtki.“ Wiimaks tuli emal kangel
merel saar meelde, kus Lemminkäise isagi

enne sõja eest warjul olnud. Sinna käskis ema poja Pohjola tagaajama wäe eest põgeneda ja alles kolme aasta pärast tagasi tulla.

Vemminkäinen wöttis hulga toiduwara kaasa, wedas wene wette, istus sisse ja purjutas saare poole, kuhu ema minna käskinud. Mõne aja pärast nägi mees neeme ja neemel palju tüdrukuid istumas. Üks ootas isa, teine wenda, kolmas peigu. Pea jõudis Vemminkäinen neidude juurde randa ja küsis, kas maal paika, kuhu wene kuiwama mõiks panna.

Saare neiud wastasiwad, et kui tall ka sada wenet oleks, neid kõiki maale mõiks tõmmata. Selle peale päris noormees, kas saarel paika, kus sõjakära eest warjul mõiks olla. Neiud kostsiwad jälle, et kui tuhatti meest tuleks, neil kõigil ruumi ja aset oleks. Küsimese peale, kas saarel uut põldu mõiks teha, kuulis Vemminkäinen, et maa lapisttki ei olla; igal kohal olla ammu juba oma peremees. Kui aga Vemminkäinen küsis, kas saarel kohta, kus oma laulusid mõib laulda, ütlesiwad tüdrukud, et laulu igas paigas mõib laskeeda.

Ta sedamaid hakkas Vemminkäinen laulma. Laulis pihlakad peenartele, tammed aiwa tua taha, tammele tasased oksad,

iga otja otja õuna, õunale kuldpööra, kuldpöörale käu kuffuma ja käu kulla suust tilkuma. Paulis liiwa helmeteks, kiwid tiirgama, puud punama, lilled kulla karwaseks. Paulis kaemud õue, kuldkaaned kaemudele, laulis tiigid wäljadele, sinised pardid tiikidesse, fulmud kullast, pea hõbedast, warwad waseft.

Kõik imestlesiwad Lemminkäise laulu. „Küll ma laulaksin weel paremini, kui mull tuba oleks!“ ütles Lemminkäinen.

Maewalt kuulsiwad tüdrukud lauliku soowi, kui ta koe tuppä wiisiwad. Uueste kuulutas Lemminkäinen oma lugusid. Paulis õlle kannud ja lihakausid lauale. Sõi ja jõi ja läks selle peale mööda küla laulma. Igal pool wõeti teda suure rõõmuga wasta. Kõik tüdrukud oliwad ta ümber nagu kärbsed mee kallal.

Nõnda elas Lemminkäinen kolm suid lõbusat elu. Aga mööda hakkasiwad aga mehed teda wihkama. Kui ühel hommilikul enne kuke laulu üles tõusis, kuulis, kudas igas peres mõõku teritati ja kirweid ihuti. Märkas peagi, et kõik tema pärast sündis. Tõttas ilma pikema mõtlemiseta edasi ja purjutas saarelt oma teed. Meiud aga kogusiwad randa kofku, nutsiwad ja waatasiwad nõnda kawa

wenet kui wähägi weel näha oli. Lemminkäisel eneselgi tuli wesi filma sest saarest lahkudes, kus ta nii rõõmsaid päivi elanud.

Kolm päewa purjutas Lemminkäinen edasi. Ükste tõusis kange maru ja purustas wene. Krua ujus mees laenatel enne kui randa peasis. Kannas tuli ühte talusse, kus perenaene parajalt leibu tegi. Siin sai süüa, jua. Kui teele läks, kinkis perenaene talle weel uue wene, kellega edasi wõis purjutada. Ilma takistufeta jõudis Lemminkäinen koju randa. Alles mäed, alles metsad, aga ei olnud enam kodu kohta. Seda nähes woolasiwad Lemminkäisel pisarad filmist. Ei nutnud tua pärast; nuttis nende pärast, kes tuas elanud. Kahjatses nüüd kangeste, et oma soole niisugust õnnetust saatnud ja emale haua awanud. Ümber waadates nägi rohtu tallatud olewat ja tillukese teeraja metsa poole minewat. Sammus tüki maad teed mööda edasi laia laande. Nägi seal kahe kalju wahel kolme kuuse all pisukese urtsiku ja urtsikus ema.

Ema jutustas, et sõja eest ära pidanud põgenema. Pohjola wägi tulnud Lemmin-

käist tapma. Et teda kodunt eest ei ole leidnud, põletanud kurjategijad talu ära.

„Ära kaeba!“ trööstis Lemminkäinen.

„Küll ehitan uue tubliima talu jälle. Tahan Pohjolasse minna ja Pohjola perele kurja kätte maksta.“

„Miks nii kaua wõeral pinnal wiibisid, pojake?“ küsis ema.

„Ilus oli seal elada, mõnus seal mängida!“ lausus Lemminkäinen. „Kuldsed oliwad seal nurme nupud, mäed meest, kaljud kanamunadest; mett woelas kuus-
kedest, piima mändadest.“

Kui Lemminkäinen ühel hommikul rannas käis, kuulis wene waljuste kaebawat, et enam sõtta ei saa. Trööstis wenet ja lubas soowi täita. Mõnu warsti peetud: tahtis Pohjolasie kurja minna kätte maksta. Küll ema keelas ja hoiutas, aga ei Lemminkäinen kuulanud. Läks endist seltsimeest Tieraat kaasa kutsuma. Tiera isa wastas, poeg ei wõida tulla, olla praegu alles noore naese wõtnud.

Abju otsel istudes oli Tiera ometi kuulnud, kellest jutt. Sedamaid pani sõjariided selga ja jooksis Lemminkäise järele. Mõlemad istusiwad nüüd wenesse ja purjutasiwad Pohjola poole. Aga Pohjola pere-

naene Louhi läkitas kange pakase maale ja merele. Esimese ööga külmetas see juba lähed finni; üksnes mere seljal oli veel sula wett. Teisel öösel jäi merelegi kaan peale. Kүүnra paksuse jää sees seisib wene finni. Külmi kippus Lemminkäisegi kallale: küsis ju kүүni ja wajutas warwaid. Ses hädas Lemminkäinen laulu laskema. Uwardas pakast kangeste, kui see karedust ei kauta. Külmi andis wäha järele. Mehed jätiswad wene jää sisse ja ruttasiwad jalgsi ranna poole. Rannas rändasiwad kaua ühest kohast teise. Otsisiwad teed, mis neid koju wiiks, aga ilma asjata. Wiimaks saiwad ometi otsta kätte. Lemminkäinen lõi murest tulised hobused, päitsed pahast päiwist, kargas selga ja sõitis Tieraga seltsis pikkamisi ranna äärt mööda koju poole.

Kullermo.

Ena kaswatas oma kanapojakesi ja hoidis neid hellaste. Korraga tuli küll ja peletas kanapojakesed laiali. Ühe wiis Wene maale, teise kandis Karjalasse, koju jättis kolmanda. See, feda Wene maale

wiidi, sirgus kangeks kaupmehes; jest ei kuulnud pea enam midagi. Teised kats aga, Karjala Kalerwo ja kodune Untamoinen sattusiwad suurde tülisse Untamoinen tegi Kalerwole tihti ülekohut. Tülist tõusis waen ja kaswis wiimaks nii kangeks, et Untamoinen hulga meestega Kalerwo talusse tungis, talu wäe ära tappis ja majad põlema pistis.

Üksnes Kalerwo noor abikaasa jäeti elusse ja wiidi Untamoise talusse orjaks. Seal sünnitas Kalerwo abikaasa lühikese aja pärast poja, kellele ta Kullerwo nimeks pani. See poisikene oli otsata tugewa jõuga. Waewalt kiikus kolm päewa kätkis, kui mähkmed juba puruks kiskus, kätki ära lõhkus ja põrmandule kõndima läks. Sest teust arwati, et Untamola osawa orja saab, kellest talule tuhat korraft tulu tuleb.

Kolm kuud wanaks saanud ütles juba põlwekõrgune poisikene: „Kui suuremaks sirgun, siis maksan isa walu kätte!“ Seda kuulis Untamoinen. Hakkas kartma ja mõtlema, kudas õnnetuse eest peaseb. Paremat nõuu ei leidnud kui last surmata. Poiss pandi tündrisse ja wisati wette. Kahe öö pärast mindi waatama, kas laps wette wajunud. Ei olnud wette wajunud, oli tündrist

wälja pugunud, istus tündri ääre peal ja õngitses kalu.

Tules pidi Kullerwo surema. Untamoinen laskis sulased wägewa puu wirna valmistada, põlema süüdata ja Kullerwo tulesse heita. Kolme päewa pärast mindi waatama: poisj põlwini tuha sees, hark käes, sütitas süsi, wiga enesel midagi.

Kudas Kullerwot tappa? Tamme otsa tõmmati mehike. Kolme päewa pärast mindi jälle waatama. Poisj tamme oksal, püss käes, lõi kas kujuksid tamme koore sisse.

Nähti ära, et ükski surm Kullerwot ei suretanud. Ei maksnud, katsed jäeti järele. Kullerwo pandi lapse hoidjaks. Hoidis päewa, hoidis teise, murdis lapse käed ja pistis silmad, las kis kolmandamal lapse surra. Wiskas mähkmed tulle ja põletas kät ki koguni.

Ei Kullerwo lapsehoidjaks kõlbanud. Saadeti puid raiuma. Raius puud kõit maha. Pandi aeda tegema. Tegi aja, mis pilwedesse ulatas. Ei kusagil aga mulku ega wärawat. Käeti reht peksuma minna. Peksis puruks ja pihuks wilja ja kõrred.

Kui Untamoinen nägi, et Kullerwo kuhugi tööle ei kõlbanud, müüs ta poisi Ilmarisele. Ilmarinen andis kaks wana

pada ja wiis wifatit ja sai poisi sell korn-
bel enesele orjaks.

Ilmarise juures pandi Kullerwo kar-
jatseks. Ilmarise perenaene saatis ise karja
karjasmaale, palus ülewelt õnne ja õnnis-
tust, käskis kurja karu ja hirmust hunti
loome rahule jätta ja hüüdis metsa pere-
naist appi karja kaitsema.

Kullerwale anti kaff kaasa. Perenaene
oli ise katu teinud, aga kiwi katu sisse

pannud. Kui nüüd Kullerwo karjasmaal
leiba hakkas lõikama, puutus Kullerwo isast
päritud nuga wasta kiwi ja läks katki. See
wihastas Kullerwot hirmjaste. Ujas karja
huntide ja karude kätte ja laskis ära murda.
Kogus siis hundid, karud kofku ja läks

nendega koju. Tegi lehmaliust luige ja puhus waljuste. Puhumist kuuldes ja karja nähes ruttas perenaene lehma lüpsma. Aga hundid, karud kargasiwad ta kallale ja mürdsiwad ära. Huntide hammaste ja karude küünte wahel olles palus perenaene ärdaste armu. Kullerwo ei hoolinud sellest ometi midagi, waid laskis perenaese lõhki kiskuda. Ise aga jooksis selle peale Ilmarise juurest ära ja hulkus mööda metsi.

Metsades hulkudes tuli Kullerwol meelde Untamoisele kurja minna kätte maksma. Oli juba minemas, kui ühe wanamooriga kokku sai. See kõneles, et Kullerwo isa, ema alles elus olla. Tuhatas pealegi kätte, kus wanemad wiibida. Kullerwo kõndis wanamoori juhutatud teed kaudu edasi ja leidis peagi suureks rõõmuks isa, ema eest. Üksnes õde ei leidnud. Õde oli ammu juba metsa marjule läinud, ära ekfinud ja mitte enam tagasi tulnud.

Kullerwo jäi nüüd wanemate juurde elama. Et teda wõeriti kaswatatud, tegi ta iga töö wõeriti. Korra läks näituseks noodale. Küsis enne, kas peab parajalt sõudma wõi kõigest jõust. Kästi kõigest jõust sõuda. Sõudis kõigest jõust, sõudis

wene puruks. Nõnda sündis igal tööl kurja ja kahju.

Korra saatis isa Kullerwo maksuwilja wiima. Kullerwo wiis wilja ära ja sõitis koju poole tagasi. Teel juhtus õega kokku. Ei tunnud õde wenda ega wend õde. Käis õega nõnda ümber, et õde koske fargas ja enese ära uputus.

Küll kurtis ja kaebas Kullerwo, aga mis enam aitas. Wõttis wiimaks nõuaks sõtta minna ja kõik kurja kätte maksta Untamoisele, keda ta õnnetuste sünnitajaks pidas. Sõitis sõtta, kõndis läbi sood ja rabad, lagedad ja laaned. Tuli sõnum: isa surnud, ruttu matma. Ei Kullerwo sest hoolinud. Tuli teine: wend surnud. Tuli kolmas: õde surnud. Iffa aga ütles Kullerwo: „On surnud, olgu surnud!“ ja kõndis sõjateed edasi. Tuli neljas: ema surnud! Ema surma kuuldes kaebas ja leinas Kullerwo küll ärdaste, ei läinud koju siiski: weel olla Untamoinen karistamata. Palus Ukut, et Uku mõõga annaks, kellega sadade wasta wõiks hakata. Sai mõõga. Raius maha Untamoise rahwa, tappis talu- wäe, põletas tua.

Kui kuri kätte maksetud, kõndis Kullerwo alles koju poole. Kodu külm ja tühi;

ei elus enam hingegi. Nuttis päewa, nuttis teise, kutsus kolmandamal koera kaasa ja astus metsa toitu otsima. Tõudis sinna kohta, kus õele paha teinud. Uueste läks Kullerwo meel haledaks. Võttis mõõga, pistis rindu, langes furnult maha. Nõnda lõpetas Kullerwo süüdlast noort elu.

Ilmarise kuld mõrsja.

Kui Ilmarinen abikaasa ära murtud leidis olemat, nuttis ja kaebas ta mõnda aega. Dõl ei tulnud tall und silma ega maitse-
senud päewal toit. Ei käinud enam wasar käes ega kuulnud tagumist pajast.

Wiimaks läks elu liig igawaks. Ilmarinen korjas hulga kulda ja hõbedat kofku, pani abju, saatis orjad lõõtsa tõmmama ja hakkas enesele uut abikaasat walmistama. Orjad tegiwad küll hoolega tööd, aga siiski puhus Ilmarinen weel oma suuga. Matuse aja pärast waatas, mida kullast, hõbedast saanud. Kuldlammas tuli tulest wälja. Ei Ilmarinen lammas tahnuud; saatis tulde tagasi. Uuesti tõmmati lõõtsa. Waatas jälle: wars walmis. Ei warsagi tahetud;

warsti tulde. Kolmat korda waadates leidis kuldjuunikatega tüdrukku. Seda tagus rööd ja päewad, tegi jalad ja käed, kõrwad ja suu. Aga oh õnnetust: ei kõrwad kuule ega suu sõnu. „Oleks üsna kena neitsi, kui kõneleda wõiks!“ ütles Ilmarinen ise. Wiis sellegi pärast mörtsja tuppä. Nii pea kui ometi mörtsja kõrwa istus, hakkas külg külmetama. Katsus kõik abid, ei lugu paranenud. Kuld jäi ikka külmaiks.

„Ei see neitsi kõlba mulle!“ ütles Ilmarinen wiimaks. „Wiin ta õige wana Wäinämöisele; Wäinämöinen võib teda enesele kodukanaks wõtta.“

Wiis kuldneitsi Wäinämöisele. Wäinämöinen waatas ja küsis siis: „Mis tarwis selle kuldse kuu siia töid?“

„Töin sulle kodukanaks!“ lausub Ilmarinen.

„Ei wennike Ilmarinen,“ wastas Wäinämöinen. „Wiiska neitsi tulde tagasi ja tau temast tarwiasju, ehk wii wõiduks Wene-
lastele, saagiks Sakslastele. Argu keegi nii rumal olgu, et kuldtüdrukut kosib ja hõbemörtsjat otsib! Külmi on kuld ja wili hõbe!“

Et kuld-mörtsjast kasu ei tulnud, raskendas Ilmarinen hobuse ree ette ja sõitis Pohjola poole Pohjola perenaese teist tütar-

enejele kaasaks tooma. Louhi wöttis wõera õues wasta ja päris warsti, mida tütar teha. Kui Ilmarinen lugu jutustas ja teada andis, et teist tütart tulnud kosima, sai perenaene wäga wihaseks ja ütles, et teist tütart iialgi Ilmarisele tappa ei anna.

Kuulra meel sammas Ilmarinen tupp ja nägi seal neitsi. Kutsus neitsi enesele mõrsjaks. Ei neitsi tahtnud minna. Ilmarisel nõuu peetud. Sasis tüdruk ümbert finni, jooksis õue, pani ree peale, istus ise kõrwa, kihutas edasi. Aga wäha rõõmu uuest mõrsjast. Mõrsja tegi igas tükis wasta mehe tahtmist ja pettis nii sagedaste kui mõis. Selle üle sai Ilmarinen wäga wihaseks. Oles mõrsja mõõgaga tapnud, kui mõõk poleks õelnud, et teda naeste tapmiseks pole tehtud. Taulis siis mõrsja kajakaks laenetele lendama ja kaljudele karjuma. Ise aga sõitis kurwalt koju poole.

Sampo.

„Kuule sepp Ilmarinen, ütles korra Wäinämöinen, „lähme õige Pohjolasse ja toome sealt sammo ära!“

„Ei ole sampo sealt saada,“ kostis Ilmarinen. „Sampo seisab kaljumäes üheksa luku taga, juured üheksa sülda sügawas!“

„Pole wiga,“ wastas Wäinämöinen. „Tau mulle aga tuline mõõk, kellega Pohjola rahwale walu wõin anda, kui kallale kipuwad. Siis on sampo meie.“

Ilmarinen pani nüüd raua ja terase ahju, kamalu täie kulda ja peu täie hõbedat juurde ja laskis siis orjad lõõtsa tõmmata. Kui kõik sulanud, wõttis ained ahjust ja tagus mõõga walmis. Kiißt oli meest mõõda. Tera kumas nagu kurner kuu ja külge läikis nagu päikese paiste. Wäinämöinen waatas mõõka ja armas, et sellega peaaegu kaljusid wõib purustada ja mägesid lõhkuda.

Kui Ilmarinen enesele teekonna tarwis raudsärgi tagunud, paniwad mehed hobused waljasse ja ratsustasiwad ranna äärt mõõda edasi. Ei olnud weel kuigi kaugele jõudnud, kui rannast nuttu kuulsiwad. Lätsiwad waatama. Ei nutnud neitsi ega nutnud kodukana: nuttis aga waene wene. Wäinämöise küsimise peale, mis wene nutta, wastas wene, et merele igatseda ja sõtta soowida. Wäinämöinen trööstis wenet, aga ei wene jäänud rahule. Sidus siis hobuse finni,

lõffas wene wette ja laulis wene ühe poole
külge ilusate juukstega mehed ja waprad
wanad, teise poole külge aga nägusad neiud.
Kutsus Ilmarise wenesse, istus ise pära
pidama, kaskis noored mehed sõuda ja neiud
waadata. Nii sõueti niisuguse waluga, et
aerud ägasiwad ja kaared kiunusiwad. Wesi
wahutas wallina ees; tee ühenes, siht lähenes.
Inimesed rannas waatasiwad ja inest-
lesiwad.

Lemminkäinen istus rannal ja walmistas
wenet. Mehi mööda sõudwat nähes hakkas
ta hüüdma ja küsima, kuhu sõidetakse. Asja
lugu kuuldes pakkus Lemminkäinen ennast
kolmandamaks kaasa. Wäinämöinen lubas
wõtta. Wenesse tulles kandis Lemminkäinen
pikka lauda kaenlas.

„Kas wenes laudu küllalt ei ole, et
weel juurde tood?“ päris Wäinämöinen.

„Tihti tarwitatakse tagawara laudu,“
kostis Lemminkäinen. „Ei ettewaatamise
pärast wene põhja waju!“

Kolm päewa sõueti nüüd uueste edasi.
Rannas seisiwad tüdrukud ja kuulasiwad
sõudjate laulu. Kolmandamal päewal tuli
kost wasta. Lemminkäinen wetewalitsejat
Ahtot paluma, Ahto peaks terawad kiwid
jammaltaks muutma, et wenele wiga ei

jünniks. Tubliste tüüris Wäinämöinen wene läbi woolawate wahtude. Ei jäänud sõiduriist firdagi finni. Kui aga selle peale wägewale wete wäljale jõudsiwad, puutus wene korraga põhja. Ei läinud enam edasi ega tagasi.

„Waata ometi üle serwa, Lemminfäinen“, ütles wana Wäinämöinen, „kuhu wene finni jäänud. On see kiwi wõi kalju?“

„Ei ole kiwi ega kalju,“ hüüdis Lemminfäinen üle serwa waadates. „Wene wiibib päratuma haugi seljas!“

„Kõiki wees leida,“ wastas Wäinämöinen. „Tõmma mõõk fätte ja anna mürakale pihta!“

Lemminfäinen tõmmas mõõga peusse ja andis üle serwa haugile pihta. Andis ometi niisuguse mehise matsu, et isegi üle serwa mõõga järele sattus.

Ilmarinen sasis haugi tapja karwust finni, tõmmas wälja ja ütles pilgates: „Kõik siin meheks tehtud ja parra kandjaks pandud, et aga sada sünniks ja tuhat tuleks!“ Wõttis siis ise mõõga ja wirutas haugile wõmmu, aga mõõk läks fattri, ilma et haug häda oleks saanud.

Nüüd tõmmas Wäinämöinen mõõga peusse. „Ei ole teist pooltki meest, kui

mehe meelt nõuetakse!" ütles ta. Vedas siis ise haugile pihhta. Aga mõõk jäi haugi lõugade wahete kinni. Riskus ometi mõõga weest ja mõõgaga ühes haugi. Kala katkes aga kahets; tagumine pool langes wette, pea pool wenesse. Wäinämöinen raius selle peale kala tükkideks, juhtis wene randa ja käskis tüdrukud kala õhturoaks ära keeta. Tärele jäänud luid waadates tärkas talle meelde, et neist kauni kandli saaks. Hakkas sedamaid tööle. Lõualuudest tegi lae ja põhja, hammastest naelad ja karwadeft keeled.

Tuliwad waatma noored mehed, tuliwad waatma wanad mehed, tuliwad naesed, tuliwad neiud. Wäinämöinen käskis waatajaid mängida. Mängisidwad noored, mängisidwad wanad: ei tõusnud healt ega tulnud tooni.

"Oh te rumalad lapsed!" hüüdis seda nähes Lemminkäinen. „Ei oska mängida. Tooge kannel minu kätte, küll siis kuulete, kudas kõlab!"

Küll sirutas Lemminkäinen sõrmi ja katsus keeli, küll keeras ja waatas kannelt, aga kannel ei teinud ainustki healt.

„Kui ei Soome kannel kõla ega rahwast rõõmusta," ütles Wäinämöinen, „siis wiiake

ta wette ehk tooge parem selle kätte tagasi, kes ta teinud."

Anti kannel Wäinämöise kätte.

Wäinämöinen istus rõõmuksaljule, wöttis kandle põlwede peale, seadis sõrmed keeltele ja ütles: „Nüüd tulgu kuulama, kes enne pole kuulnud, kuidas kannel heliseb ja igawesed laulud kõlawad!" Ja siis algas Wäinämöinen oma lugusid. Nüüd oli rõõm rõõmul ja ilu ilul. Ei olnud enam aega kellegil: loomad metšas jooksiwad, et aga laulu kuulma jõuaksiwad. Drawad fargasiwad puust puusse, ja hunt jooksis soost ja karu ärkas pesast. Et paremini kuulda, tikkus karu ajale, aga aed murdus karu all katki. Karu pidi nüüd mäonna otša ronima. Metša peremees Tapio tuli kõige oma perega, poistega ja tüdrukutega mäele kuulama ja metša perenaene Mielikki pani sinised sukad jalga ja punased paelad peale ja istus kase otša kuulama. Einnud taewa all lendasiwad ladinal Wäinämöise juurde. Kotkas jättis pojad pesasse ja ruttas laulu kuulama. Tuliwad kullid kaugelt ja pardid weest ja luiged soost. Tuli lõokest ja muid pisukesi lindusid tuhande kaupa. Kasksiwad Wäinämöise õlale maha ja ilutsesiwad waljult ta ümber.

Roguni ilma ilusad neitsid Vuonnottared
jääwad kandli helinat kuulma. Üks istus
taewa kaarel, teine pilwede serwal. Kuu
tütar Kuntar ja päikese tütar Päiwätär,

kes pilwe äärel kuldkangast hõbelõngadega
kudusiwad, seisataksiwad mängu kuuldes;
pool kufus näpu wahelt ja kuldlõim katkes.

Ei wees seda kala olnud, kes kuulama ei tulnud. Ujusiwad haugid ja lõhed, siiad ja ahwenad ja särjed Wäinämöise juurde. Wete walitseja Ahtogi tõusis wee pinnale ja rannaneiid Sotkottared, kes hõbeharjadega juuksid sugesiwad, lasksiwad harja wette kufuda, et aga laulu kuulda.

Wete perenaene Wellamo ruttas kõrkjate äärde ja istus kiwile mängu kuulma. Kuulas ja kuulas ja uinus kuulates kiwile magama.

Wana Wäinämöinen aga mängis päewa, mängis teise. Ei olnud ainustki meest ega ainustki naist, kelle südant ta ei oleks sulatanud, kellel pisaraid palge paisutanud. Nutsiwad noored, nutsiwad wanad, nutsiwad mehised mehed seda imelikku ja aruldast mängu kuuldes. Wäinämöise omagi silmad ei jäänud kuiwaks. Woolasiwad filmist pisarad, mis suuremad kui soomarjad ja ümmargusamad kui püü munad. Woolasiwad filmist põskele, põskelt rinnale, rinnalt põlwele, põlwelt maha meresse. Tungisiwad läbi wiie willase waiba, läbi kuue kuldwöö, läbi seitsme finise särgi, läbi kaheksama kuue.

„Kas ei ole siin noorte meeste seas kedagi,“ küsis wiimaks Wäinämöinen, „kes minu

pisarad kofku korjab ja laenetest tagasi toob?"

Uga ei olnud mehe poegade ega ema tütarde hulgas kedagi, kes pisarate järele oleks läinud. Kuulis soowimist pardike, ruttas niere põhja pisaraid korjama. Korjas ja kandis Wäinämöise kätte. Kuid waata: need olivad ilusateks helmeteks muutunud, rõõmuks rikkale, krooniks kuningale.

Kui mäng lõpes, istusiwad mehed wenesse ja sõudsiwad edasi Pohjola poole. Sinna saades wedasiwad wene maale ja astusiwad tuppa. Neid nähes küsis Pohjola perenaene kohe, mis meestel asja. Wäinämöinen jutustas, et sammo järele tulnud. Pohjola perenaene ei tahtnud sammo andmisest midagi teada. Wäinämöinen ähwardas sammo wõimusega wõtta. Seda kuuldes futsus Louhi kõik Pohjola pojad kofku wõeraid surmama.

Wäinämöinen ei pannud Pohjola mõõka-dest midagi tähele. Istus kiwile maha, wõttis kandle kätte ja alustas mängu. Ta kohe kuulasiwad kõik. Kuulasiwad naesed naerusuul, kuulasiwad mehed pisarsilmil, kuulasiwad poisikejed põlveli. Wäsitas kuulajad kuulates wiimaks nõnda ära, et kõik inimestlejad tuffuma jäiwad. Uinusiwad

wanad, uinusiwad noored. Seda nähes wöttis Wäinämöinen taskust nahkotist une nooled ja wajutas kõigil silma luugid kinni, et kaua magaksiwad. Siis ruttas sõbradega sampot tooma.

Kaljumäele jõudes hakkas Wäinämöinen laulu laskema. Warsti liifusiwad lossi wärawad, käuksusiwad raudinged. Ilmarinen määris inged sedamaid raswaga ära, et nende käuksumist ei kuuldaks. Selle peale saatis Wäinämöinen Lemminkäisen sampot tooma.

„Küll ma sammo ära toon nagu mees!“ hooples minnes Lemminkäinen.

Küll tõstis, raputas, kiskus mees sampot, aga ei sampo liikunud paigastki: oli juured üheksa sülda sügawasse ajanud.

Läks sammota tagasi. Wõeti siis talu kõige wägewam weuhärg, kell süllapikkused sarwed peas, pandi adra ette ja hakati kündma. Künti sammo juured üheksa sülla sügawusest üles. Kolmekesi kandsiwad mehed selle peale sammo wenesse, wedasimad wene wette ja sõudsiwad koju poole. Wäinämöinen aga palus taewa tuuli ja wete walitsejat, et need sõudjaid õnnelikult edasi aitaksiwad.

Tüki aja pärast soowis Lemminkäinen, et Wäinämöinen ajawiiteks midagi laulaks.

Aga Väinämöinen vastas, et enne ei võida laulda kui kodu paista. Lemminkäinen jäi selle vastusega esmalt rahule. Pea nõudis uuesti, siiski seesama kostus. Lemminkäinen ei hoolinud jest, waid hakkas nüüd ise laulma.

Kaugele kõlas Lemminkäise laul. Kõlas Pohjolasegi ja äratas Pohjola perenaese ja pere ülesse. Perenaene jooksis ruttu wilja ja karja vaatama, kas rööwolid midagi ära ei ole wiinud. Käes kari, käes wili, aga sampo rööwitud. Louhi sai hirmjaste wihaseks. Palus uduütart, et see hästi paksu udu rööwijatele takistuseks maha sõeluks, Uku wastatuultega neid edasi keelaks minemast ja Iku-Turso*) mehi merde uputaks ja sammo Pohjolasse tagasi tooks.

Paks udu tõusis. Kolm päewa wiibisidwad sell kombel mehed mere pinnal; ei ospanud sinna ega tänna. Siis läks lugu Väinämöise meelest liiaks; wöttis mõõga ja lõi mõõgaga merd. Kohe kadus udu ja meestel oli tee jälle wallale.

Ei olnud kuigi kaua aega kulunud, kui meri kangeste kohisema hakkas ja wahud üle Väinämöise wene kargasiwad. Ilma-

*) Iku-Turso = mere jätilane.

rinen hirmus nõnda, et tefi alla puges. Wäinämöinen ometi ei kohkunud. Waatas wene kõrwa ja nägi Iku-Turso seal seiswat. Sasis sedamaid waenlase kõrwust finni ega lastnud enne lahti kui Turso tõutanud, et enam merest wälja ei tule.

Statuke aega sõudsiwad mehed nüüd rahulikult edasi. Siis aga tõusiwad tuuled tormama ja marud mühama. Puhusiwad offad okstest ja lilled wäljalt. Wene oli suure hädas. Wäinämöise kändli wiisiwad nad wenelt wette Wellamo wäe rõõmuks ja Ahto wäe lustiks. Wäinämöisel tiffusiwad pisarad silma kalli kändli pärast. Ilmarinen joigus suure hirmus. Wäinämöinen trööstis teda ja ütles, et nutt hädast ei peasta ega ägamine pahadest päewadest. Käskis siis tuuled taewasse tagasi minna ja neid mitte enam tülitada. Lemminkäinen ehitas selle peale oma lauaga wenet nõnda, et laened enam meeste kallale ei saanud.

Waewalt lõpesiwad tuuled, kui uus waenlane ilmus. Pohjola perenaene kutsus kõik oma wäe kofku ja tõttas nendega sammo rõõwijaid taga ajama. Oli mehi jada mõõkadega, tuhat ambudega. Wenet tubliste tüürides käskis Wäinämöinen Lem-

minikäist masti otja ronida ja waadata, fudas ilm.

„Ges ilm selge, taga taewas tume,“ ütles Lemminikäinen masti otjast. „Põhja poolt tõuseb pisuke pilw.“

„Waata teraseste,“ wastas Wäinämöinen, „kas see ehk wene täies purjus ei ole?“

„Nähikse laid olemat, täis haabu ja kaski,“ seletas Lemminikäinen uueste waadates.

„Waata paremini,“ ütles jälle Wäinämöinen, „kas need Pohjola poisid pole?“

Kolmat korda waatas Lemminikäinen. „Põhja poolt purjutab wene,“ ütles ta siis, „sada meest seal sõudemas, tuhat wenes waatamas.“

Nüüd sõudsiwad mehed nii et aerud ägasiwad ja wene küljed kiunusiwad. Siiski lähenesiwad waenlased. Aga ega Wäinämöinen nõuu näljane olnud. Wõttis taela taskust ja wiskas merde. Ja waata, taelast jündisiwad salaringud meresse, mis Pohjola sõiduriista pilpaks ja puruks lõhkusiwad. Louhi kargas ise wette laewa lahti peastma. Aga mis puru, see puru. Siiski pikka nõuu Louhi ei pidanud. Muutis ennast koke kottaks. Tegi wiis kõige wahedamat

wikatiit küünteks, laewa põhja kehaks, küljed tiwadeks, tüüri sabaks, wöttis mehed selga ja ruttas uueste Wäinämöist taga ajama. Kottas jõudis juba mastile. Wene kaalus kotta raskusest teise külje peale ja tippus ümber minema. Lemminkäinen tõmmas nüüd mõõga kätte ja wirutas kottale mõõda küüni. Ei see palju aga aidanud.

Wäinämöinen arwas paraja aja tulnud olemat. Wöttis möla wenest ja kihutas sellega nõnda küüntele, et küüned kõik puruks läksiwad ja üksnes üks weel terweks jäi. Mehed sattusiwad seljast merde. Kottas isegi langes wene weerele, sasis siis ometi terve küünega sammo küljest finni ja tiskus wette. Sampo läks puruks, kirju kaan tükkideks.

Muist tükkisid wajuš mere põhja ja jäi sinna Ahho wäe waranduseks. Muist tükkisid ujus aga wee peal. Need ajasiwad laened Soome randa. Neist sai Soomi kundi ja külwi ja iga sugu kasmu, sai kuu kumama ja õnne päewad paistma.

Louhi sai kõigist kirju kaane tükid kätte ja wiis need nuttes koju. Sest saadik puudus Pohjolas, leiwa nälg Lapi maal.

Ilma takistuseta jõudsiwad Wäinämöise seltsimehed selle peale edasi ja jõudsiwad

õnnelikult randa. Sealt leidis Väinämöinen sammo tüfid eest. Pani need maha kaswama ja palus siis taewalt Soomele õnne ja õnnistust.

Siimsed wõitsenised.

Mõne aja pärast tuli Väinämöisel tahtmine jälle mängida. „Nüüd oleks aega ilutseda, mõnus mängu mängida“, mõtles ta. „Kangel aga kurdab mu kannel Wellamo wäe hulgas kalade rõõmuks.“ — Läks Ilmarise juurde ja palus teda enesele tubli raudharfi taguda, kellega kannelt wõiks otsida. Ilmarinen täitis soowi. Väinämöinen wõttis nüüd otsiriista ja ruttas randa. Lükkas wene wette ja sõudis merele. Küll kaapis puhna ja pahna, rohtu ja rämpsju kofku, aga ei kannelt kusagil.

Kurwal meelel kõndis Väinämöinen koju poole. Metsa äärde jõudes kuulis forraga kase nutwat. Astus kase juurde kuulama ja küsima. Kuulis kase wiletsa elu üle kaebawat: karjatsed fiskuda koores, tüdrukud wõtta oksad, mehed rainuda tüwi. Väinämöinen trööstis kase ja lubas talle

rõõmust elu muretseda. Istus maha ja walmistas kasest kena kandli. Ometi puudusiwad weel kandlil naelad. Tee ääres kaswis tore tamm. Kuldkäud kukkusiwad tamme otsas ja nende nokkadeest woolas kulda ja hõbedat. Seft tammest sai Wäinämöinen kandli naelad.

Edasi minnes juhtus Wäinämöinen neiuga kokku. Ei neiu nutnud ega ilutsenud: laulis üksnes laulu iseeneses, et õhtu fuluks ja peig ilmuks. Sellest neiuult palus Wäinämöinen juuksid kandlile keelteks. Neiu andis seitse juuksefarwa.

Kui Wäinämöinen juukstest keeled teinud, istus ta kiwi otsa maha, wõttis kandli kätte ja alustas mängu. Hellaste kõlas kase kink, kõlises käu kuld, hõiskasiwad neitsi juuksed. Mängust mühasiwad mäed, paukusiwad paed, kohasiwad kaljud, katkesiwad kiwid. Kes iganes hingelistest mängu kuulis, ruttas kuulama. Mehed seisiwad kübarad käes, naesed käd palgel, tüdrukud pisarad filmis, poisid põlwele pinnal. Kõik imestlesiwad mängu mõnu, kiitsiwad kena kõla: „Ei ole iial niisugust mängu kuulnud ega kuuldagi, nii kaua kui päike paistab ja kuu tumab.“

Kõik loomad laanes lamasiwad ja kuulasiwad kandli kõlinat; linnud taewa all lendasiwad puude otsa ja paniwad mängu helinat tähele. Vähenesiwad kalad weest ja ussikesed mullast: kõiki tõmmas sama igatsus. Ja Väinämöinen ise mängis ühte lugu edasi, mängis päewa, mängis teise. Mängis männases majas, siis kajas katus, lahtsus lagi, põrises põrmand, kiikusiwad ahju kiwid, hõiskasiwad aknad. Mängis aga metsas, kummardasiwad kuused ja kummardasiwad männad, kufusiwad käbid ja kallistasiwad üksteist lilled.

Aga Väinölä õnnelik põli ei wäldanud kaua. Louhi kõrwu kostis sõnum, et Soomes sammo tükkide saamise pärast kõikidel käsi hästi käib. Kadeda meelega mõtles ta nüüd alati, kudas õnne Kalewalaft kautada. Wiimaks leidis nõuu. Saatis tõbed ja taudid ja haigused Väinölä wäljadelt wäge Manala majadele murdma.

Wäinämöinen katsus aga kurjuse wasta abi saata. Las kis kõige puhtamate puudega sauna soojaks kütta, wõidis walu kohad ja haiged haawad üheksama wõidega ja palus Ukult abi. Ja abi tuli. Kadusiwad tõbed Kalewalaft, wajusiwad walud Väinöläst.

Louhi sai ometi veel wihasemaks. Saatis kurja karu Kalewala karju murdma. Wäinämöinen tahtis karugi kautada. Lastis Ilmarise enesele pika piigi taguda. Kui wärsket lund sadas, läks Wäinämöinen karu otsima. Pea hakkas koer haukuma. Koera haukumise peale edasi astudes leidis Wäinämöinen karu pesa juust magamast. Sammus ligi ja tappis hõlpsaste koleda eluka.

Saagiga koju minnes hakkas Wäinämöinen rõõmu pärast laulu lastema. Taul kostis koju ja kutsus taluwäge tulejale wasta. Suurel rõõmul wiidi metsa funingas koju, jaadeti lauldes tupp, nüliti lauldes nahk ja lõigati lauldes liha. Siis söödi ja joodi ja peeti lustil ja laulul karu matusid.

Uueste hakkas nüüd Wäinämöinen heal meelel kannelt mängima. Kandli helin kostis kuu tupp ja päewa afnatesse. Tuli kuu tuast kase okstele ja päike lossist männa latwa mängu kuulama. Louhi nägi kuu ja päikese nõnda madalas, ruttas nende juurde, wiis Pohjolasse ja pani terasest mäesse finni.

Pilkane pimedus kattis kuu ja päikese rõõwimise järele maad ja taewast. Wilets ja waene oli ilma walgujeta elada, igaw inimestel maa peal, igaw Ufulgi taewas. Uku kõndis sinistes sukades mööda pilwede

äärt, armas ja imestles, mis lugu kuuga ja päikesega võiks olla. Laks otsima, aga ei neid kufagil. Lõi siis mõõgaga tuld, pani tuld kotti ja andis Ilmattare kätte hoida.

Ilma neitsi kiigutas tuld kuldse kätkis. Tuli kargas aga kätkest välja ja kufus käte vahelt. Langes läbi pilwede maa peale maha. Wäinämöinen nägi tuld maha jadamat. Kutsus warsti Ilmarist vaatama, kas see kuu wõi päike olnud, mis ta filmade ees wilkunud.

Sammusiwad mehed edasi kunni laia jõe äärde jõudsiwad. Wäinämöinen walmistas wene. Mehed tahtsiwad parajalt üle jõe minna, kui Ilmatar neile wasta tuli ja küsis, mis mehed nemad olla.

„Mõlemad meremehed!“ wastas Wäinämöinen. „Mina olen wana Wäinämöinen ja teine siin kõrwas on sepp Ilmarinen. Aga kes sina siis oled?“

„Olen kõige wanem naesterahwas, olen õhu tütar Ilmatar!“ ütles wõeras. „Aga kuhu siis lähäte, mehed?“

„Lõpenud tuli meie tubadest,“ jutustas Wäinämöinen. „Pimedus katab maad ja taewast. Lähme tuld otsima.“

„Kaske tuld üles leida,“ kostis Ilmatar. „Tuli juba palju kurja teinud; põletanud

maad ja metsad. Wiimaks põgenenud merde. Meres neelanud file siig tule ära. Siia aga neelanud koha ja koha haug."

Seda kuuldes tegiwad mehed niineft nooda. Wedasiwad noota lahes ja meres, aga ei kala ühtigi. Noot liig harm, lastis kalad läbi. Wäinämöinen polnud ometi nõuu näljane. Külwas lina seemnid maha. Linad kaswasiwad nii kiireste, et ühe ööga üles tõusiwad, õitsesiwad ja kupraid kand-
siwad, kikkuti, leutati ja roogiti. Teisel ööl fedrati ja kolmandamal päewal oli noot walmis. Esmalt läks noor wägi noodale. Küll wedasiwad ja katusiwad, aga ei haugi saanud.

Selle peale sammusiwad Wäinämöinen ja Ilmarinen ise noodale. Ei neilgi paremat õnne. Siiski Wäinämöinen teadis nõuu. Kutsus wete walitseja Wellamo ja Ahto appi kõige nende wäega. Ta waata, Ahto aitas ja saatis kala noota. Kui kala noodast wõeti ja lõhki lõigati, leiti haugist koha, kohast file siig ja siiaft sinine kera, sinisest kerast punane kera ja punasest kerast wiimaks tuli. Aga tuli peasis Wäinämöise käest wallale, põletas ta habet, kõrwetas Ilmarise käsi ja kargas siis metsa seda

põletama. Väinämöinen tuld taga ajama. Leidis wiimaks tule kabe kännu wahelt ja wiis tohu sees ettewaatlikult koju tubasid walguutama.

Teiste inimeste tubades walitses aga pilkane pimedus. Kui nüüd Ilmarinen jälle sepapatta läks, et uue päikese ja kuu taaks: päikese kullast ja kuu hõbedast, astus Väinämöinen wafara mütsusid kuuldes sepapatta ja küsis, mida sepa jälle taguda.

„Kuud ja päikest taun,“ ütles Ilmarinen.

„Ei wennike, see on ilma asjata waew,“ wastas Väinämöinen. „Ei kuld paista päikesena ega hõbe hiilga kuuna.“

Ei Ilmarinen Väinämöise jutust hoolinud. Tagus kuldpäikese ja hõbekuu walmis ja kandis kuu kuuse latwa ja päikese männa otja, aga pilkane pimedus oli sellegi pärast maa peal.

„Nüüd on aeg käes liisku heita,“ ütles Väinämöinen, „et kuuleme, kuhu kuu kadunud ja päikene peidetud.“

Wõttis siis lepa laastusid, seadis ritta, ja segas selle peale ära. Laastud andsiwad nüüd selle teadu, et kuu ja päike Pohjola kivi-mäe sisse finni pandud.

Wäinämöise nõuu warsti peetud. Tõttas sedamaid Pohjola poole. Kolme päewa pärast jõudis Pohjola jõele. Hüüdis mõnda korda jõe ääres waljuste, et temale wenet peaks toodama, aga ei keegi tulnud tooma. Rogus siis hulga risu kofku ja tegi tubli tule ülesse. Paks, must suits tõusis taewa poole. Suitsu filmates jooksis Pohjola wägi wälja waatama. Pohjola poeg nägi Wäinämöise. Uueste käs kis Wäinämöinen enesele wenet wasta tuua. Aga Pohjola poeg kostis, et wened seal ei wedeleda; tahta Wäinämöinen üle jõe tulla, siis wõida ujuda.

Wäinämöinen wiskas riided seljast ja ujus üle jõe. Teine pool kaldal läks pea Pohjola peresse kuulama, kuhu kuu ja päikene jäänud. Temale wastasiwad mehed, päike ja kuu olla kaljumäe sees kinni; ei saada sealt neid keegi kätte.

„Kui lugu nii, siis mõõgad kätte!“ hüüdis Wäinämöinen ja tõmmas mõõga tupest. Tuline taplus tõusis. Nagu kapps pead lendasiwad Pohjola poegade pead Wäinämöise hoopide all. Kui nii wastastest wõitu saanud, ruttas Wäinämöinen kuud otsima. Oli natukese maad käinud, nägi roheline saare, saarel kauni kase kõrwas kalju.

Kaljul üheksa wärawat ja sada luffu wärawa ees. Küll katsus Wäinämöinen mõõgaga raiuda, aga ei sest abi ühtigi. Edasi sammugi enam ei saanud.

Ei aidanud Wäinämöisel muu nõuu kui pidi koju poole tagasi minema. Kõju jõudes palus Ilmarist, et see temale hulga kolmearulisi kookusid ja kimbu wõtmeid teeks, kellega ust wõiks awada.

Ilmarinen hakkas ametisse. Tagumise kõmin tungis Pohjola perenaesegi kõrwu. Louhi pani enesele tiiwad puusade külge ja lendas kärmeste waatama, mida Ilmarinen tagus. Ilmarinen awas afna, et näha, kas tuult tõusnud. Ei tuult sugugi: hall kull aga afna taga.

„Mida sa otsid, linnukene? Miks seisad siin afna taga?“ küsis Ilmarinen.

„Ütle parem minule, mida sina taud?“ päris Louhi.

„Ei muud midagi kui ahelaid Pohjola perenaesele, kellega teda kalju külge kinni kõita,“ kostis Ilmarinen, kes lugu märkas.

Louhel tõusis kange hirm. Lendas kiireste Pohjolasse tagasi ja peastis kuu ja päikese mäest wallale. Ise moondas ennast tuiks ja lendas uueste Ilmarise juurde tagasi

Ilmarisele kuulutama, et kuu ja päike lahti peastetud.

Ilmarinen ruttas Väinämöisele rõõmu sõnumit teatama. Väinämöinen ei tahtnud esmalt uskuda, sammus õue ja waata, seal mõlemad taewa telgil hiilgasivad. Rõõmu pärast võttis Väinämöinen kandle kätte ja hakkas laulma ning mängima.

Väinämöise lahkumine.

Aja jooksul sünnitas nāgus neiu Marjatta poeglapse. Hellaste hoidis ja kasvatas ema poega, kui forraga õnnetus juhtus ja laps kadus. Marjatta otsis pojukest laanest ja lagedalt, aga ilma asjata. Wiimaks tuli täht wasta. Küsis tähe käest. „Teaksin ka, ei ütleks siiski!“ wastas täht. Kuult teesama wastus. Päikene halastas õnnetuma ema peale ja juhatas, pojuke olla wõõni sohu sattunud.

Ema ruttas uueste otsima ja leidis päikese juhatusel järele poja üles. Veel oli aga laps nimeta; üks hüüdis teda nii, teine teisiti. Ema võttis nõuaks last ristida lasta. Otsiti ristijat ja toodi Karjalast wana Wirosannas.

Ei mõi waest ristida," ütles Wirokannas, „kui last ei ole läbi waadatud ega tema kohta otsust antud."

Wiidi laps Wäinämöise juurde. Wäinämöinen pidi otsust andma, mida lapsega teha.

„Et laps soost saadud," lausub Wäinämöinen, „peab teda wäljale wisatama ehk sohku heidetama!"

„Oh sa wana Wäinämöinen!" hüüdis kohenädaline lapsuke. „Küll sa nüüd oled

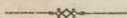
rumalaste otsust mõistnud. Mida paha olen teinud, et mind sohu peab heidetama!"

Selle peale ristis Wirokannas lapse ja õnnistas Karjala kuningaks, taewa ja maa walitsejaks.

See tegu wihastas Wäinämöist. Läks mere rannale ja hakkas laulma. See oli tema wiimane laul. Taulis enesele wassje wene, istus wenesse ja purjutas jäädawalt ära Wäinölä wäljadelt ja Kalewala kün-
gastelt. Lahkudes aga laulis;

„Laf' aga ajad aruneda,
Päewad minna, teised tulla,
Küll mind jälle tarwitakse,
Maadatakse, kaebatakse
Uue sammo saatajaksi,
Uue mängu mängijaksi,
Uue kuu kõnnitajaksi,
Uue päewa peastijaksi,
Kui ei kuuda, päifesta,
Pole ilmas rõõmutusta.“

Kaugele, kaugele taewa serwa äärde pur-
jutas Wäinämöinen ja kadus sinna. Kan-
nel aga jäi kaljule maha ja mäng mäles-
tusesse Soome rahwale igaweseks rõõmuks
ja õnneks.

Schnakenburgi Cesti Rahwa-Biblioteek:

- Nr. 1. Naudse näufattega mees.
- Nr. 2. Raabakad ehk kuld ei anna rahu.
- Nr. 3. Jisraeli mehe tütar.
- Nr. 4. Mererööwliste saar.
- Nr. 5. Kaarlo Suomalaiſe Novellad ehk uudisjutud.
- Nr. 6. Üheksas Cesti jututooja.
- Nr. 7. Joosep Haideni elulugu.
- Nr. 8. Kümnes Cesti jututooja.
- Nr. 9. Wallensteini jurm.
- Nr. 10. Hudsoni jõe ääres.
- Nr. 11. Rändaja Kaljumägestikus.
- Nr. 12. Guajana metsades.
- Nr. 13. Maarja ja Gewa.
- Nr. 14. Lahtine aken.
- Nr. 15. Eſiwanemate warandus.
- Nr. 16. Karin.
- Nr. 17. Kaljajutud.
- Nr. 18. Tähtſad mehed. Eſimene anne.
- Nr. 19. Maſepa.
- Nr. 20. Tähtſad mehed. Teine anne.
- Nr. 21. Endiſe põlwe pärandus.
- Nr. 22. Tähtſad mehed. Kolmas anne.
- Nr. 23. Dr. Fählmanni kirjad.
- Nr. 24. D. W. Maſingi kirjad.

Iga raamat maksab 20 kop.